

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Alena Šourková

Oldřich Malachta

ALENA ŠOURKOVÁ

fotografka, šéfredaktorka

ALENA ŠOURKOVÁ

photographer, editor in chief

Teoretická bakalářská práce

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus

Oponent: odb. as. Mgr. Josef Moucha

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

Opava 2016

Abstrakt

Tématem mé bakalářské práce je život a dílo fotografky a redaktorky Aleny Šourkové. Tato žena se stala první fotoreportérkou časopisu Vlasta. Byla známá jako fotografka žen a dětí. Významně se podílela na životě poválečné fotografie v Československu. Svým výjimečným odhodláním spojovala svět amatérské a profesionální fotografie. V jejím díle se odráží především myšlenka humanistické fotografie a zásadní projekt Edwarda Steichena pod názvem Lidská rodina, jimiž byla velmi zasažena.

Klíčová slova

Alena Šourková, fotografie česká, Vlasta, Československá fotografie, Květy

Abstract

The topic of my bachelor's thesis is the life and work of the photographer and editor Alena Šourková. She was the first female photojournalist in the magazine Vlasta. She was well-known as a photographer of women and children. After World War II, she had a great influence on photography in Czechoslovakia. She united the world of amateur and professional photography. In her work is reflected the idea of humanistic photography and the crucial project of Edward Steichen, The Family of Man, which had great influence on her.

Keywords

Alena Šourková, Czech photography, Vlasta magazine, Československá fotografie magazine, Květy magazine

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Oldřich MALACHTA**
Osobní číslo: **F120482**
Studijní program: **B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obory: **Tvůrčí fotografie**
Tvůrčí fotografie
Název tématu: **T: Alena Šourková**
Téma anglicky: **T: Alena Šourková**
Zadávací ústav: **Institut tvůrčí fotografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce bude přiblížit osobnost Aleny Šourkové. Věnovat se nejenom její fotografické tvorbě, ale i redakční činnosti její a jejích kolegů.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Alena Šourková - Dítě před objektivem
Rozhovory s Danielou Sýkorovou
Rozhovory s Danielou Mrázkovou
Časopis Československá fotografie 1962 - 1972

Vedoucí bakalářské práce: **Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání bakalářské práce: **21. dubna 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. června 2016**

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 21. dubna 2016

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury.

SOUHLAS SE ZVEŘEJNĚNÍM:

Souhlasím se zveřejněním práce formou zařazení do Univerzitní knihovny SU v Opavě, knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

PODĚKOVÁNÍ:

Mé poděkování patří Aleně Šourkové za poskytnuté materiály i čas, který mi věnovala. Dále pak její dceři, fotografce Magdaleně Bláhové. Děkuji ji za velkou pomoc a podporu při psaní mé práce. Děkuji vedoucímu bakalářské práce prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi za jeho podporu a konzultace, kterými mi velmi pomohl. Děkuji také za konzultace Daniele Sýkorové, Daniele Mrázkové a Marianě Černé.

Opava 2016
Oldřich Malachta

Obsah

1. Biografie	1
2. Věra a Miroslav Chalupníčkovi (1947 – 1948)	4
3. Rudé právo (1948)	5
4. Haló nedělní noviny (1948 – 1949)	6
5. Květy (1949 – 1956)	7
6. Vlasta (1956 – 1965)	12
6.1 Daniela Sýkorová	16
6.2 Dagmar Hochová (10. března 1926 – 16. dubna 2012	17
6.3 Soutěže a výstavy	19
6.4 Fotografické cykly a medailony	20
6.5 Časopisecká praxe Vlasty	22
6.6 Na cestách	24
6.7 Výstavy	25
6.8 Společné výstavy	25
7. Československá fotografie (1965 – 1975)	26
7.1 Schéma časopisu Československá fotografie za Aleny Šourkové	29
7.2 Obálky	29
7.3 Aktuality	30
7.4 Světový tisk ve zkratce	31
7.5 Jiří Macků	31
7.6 Petr Tausk	33
7.7 Karel Dvořák	34
7.8 Václav Zykmond	35
7.9 Anna Fárová	36
7.10 Miroslav Bílek	37
7.11 Šance pro fotografické skupiny	38
7.12 Technika	38
7.13 Ženy s kamerou	40
7.14 Mariana Černá	41
7.15 Pouliční fotografie	42
7.16 Stále fotografující	43
7.17 Josef Sudek	44

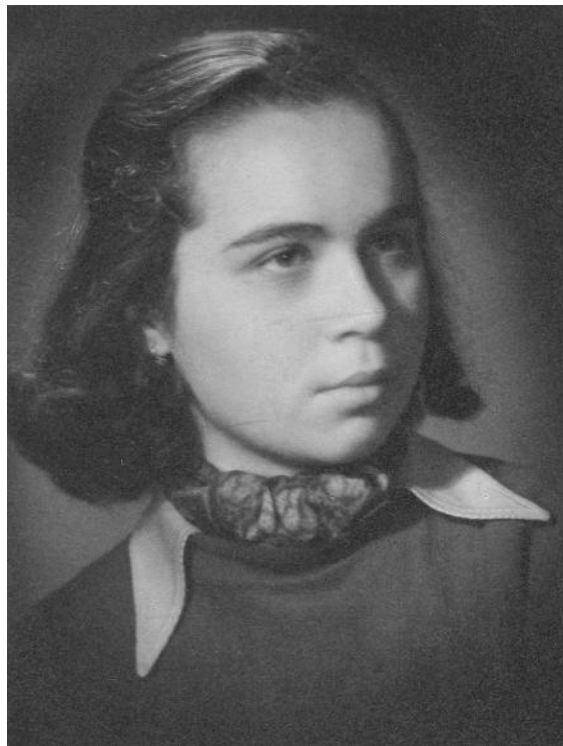
7.18 Osobnosti	45
7.19 Období „po“ Československé fotografii	46
8. Kuvajt (1975 – 1976)	47
9. Nakladatelství Orbis (1976)	48
10. Revue fotografie (1976 – 1977)	49
11. Panorama (1978 – 1983)	50
12. Knihy	51
13. Ovlivnění Lidskou rodinou	53
13.1 Vliv Lidské rodiny Aleny Šourkové	54
14. Soukromé projekty	57
14.1 Milenci	57
14.2 Pohledy z okna domu	58
14.3 Umělci a jejich rodiště	59
15. Závěr	60
Seznam použité literatury	61
Osobní rozhovory	62
Jmenný rejstřík	63

1. Biografie

Matka Aleny Šourkové se jmenovala Alžběta (Eliška) Hásková. Byla ženou v domácnosti, jak bylo tehdy obvyklé. „Byla úžasná,“ vzpomíná na ni Alena Šourková. Její matka měla velmi těžký život. Na základě Norimberských zákonů byla od počátku roku 1945 kvůli svému židovskému původu internována v Terezínském ghettu. Za výrazné oddálení transportu do Terezína vděčila především svému nežidovskému manželovi, který odmítl se s ní dát rozvést. Pokoušela se zůstat co nejdéle se svými dětmi, ale ani poměrně tvrdé pokusy jako to, že se v nemocnici, ve které za války pracovala, pomocí petrolejových injekcí pod kůži snažila prokázat, že je nemocná, příliš nepomohly. Po skončení války se vrátila zpět domů do Prahy, aby zjistila, že většina jejich židovských příbuzných se už nikdy nevrátí.

Otec Aleny Šourkové Miloš Hásek byl vzdělaný člověk, právník, který vedl svou vlastní advokátní kancelář. Do pracovního tábora v Bystřici u Benešova se dostal dříve než jeho žena Eliška do Terezína. Tzv. Sonderlager v Bystřici byl určen pro nežidovské manžele židovek, kteří se odmítli rozvést se svými manželkami a pro míšence, mužské potomky tzv. smíšených manželství, kde jeden rodič byl židovského původu. „On maminku zachránil. Kdyby se s ní rozvedl, poslali by ji do Buchenwaldu, takhle byla jenom v Terezíně,“ říká paní Šourková. „Otec se z Bystřice u Benešova vrátil brzy po válce, avšak s podlomeným zdravím a srdeční vadou. Kvůli tomu také velmi brzy zemřel.“

Alena Šourková měla také mladšího bratra Jaroslava Hásku (ten však již zemřel).

Alena Šourková se narodila 6. 6. 1928 v Praze.

Alena Šourková v dětství bydlela v Karlíně a chodila do Karlínské obecné školy. Později začala navštěvovat Reálné gymnázium ve Vodičkově ulici v Praze. Toto gymnázium opustila v polovině kvarty, tzn. ve čtvrté třídě víceletých gymnázií, a přestoupila na Gymnázium ve Školské ulici. V roce 1942, tedy za Protektorátu, kdy se české školství řídilo nařízením, že židovské děti ani děti ze smíšených manželství nesmí nadále navštěvovat české školy, byla nucena ze školy odejít. Takových žáků bylo v jejich třídě víc a jak sama popisuje, kantorům při jejich odchodu tekly slzy. Tehdy jí bylo 14 let. Ve svém ještě dětském věku si byla prakticky ze dne na den nucena hledat jiné uplatnění. Sama k tomu poznamenává: „Jak to tak bývá v Čechách, vše se nějak obcházelo.“

V té době vzniklo několik nových soukromých škol. Naproti pozdějšímu obchodnímu domu Máj na Národní třídě vznikla 1 soukromá Škola užitých umění. A právě zde Alena Šourková nastoupila k dalšímu studiu. Úžasné na tom bylo, že tam učily samé významné osobnosti, postižené norimberskými nařízeními, příkazy a zákazy. Z výtvarníků a malířů to byla např. Gerda Istlerová.

V 16 letech, poté, co otce internovali v pracovním táboře v Bystřici, a matka byla deportována do terezínského ghetta, se Alena Hásková ocitla sama v realitě válečného života. Neměla nikoho, o koho by se mohla opřít a musela se postarat sama o sebe. Nejenom díky tomu velmi rychle předčasně dospěla.

Toto strastiplné období trvalo dlouhé měsíce. Potom druhá světová válka skončila. Rodiče Aleny se vrátili domů a ona se cítila „... najednou jako v ráji“.

I nadále pokračovala ve studiu. Potřebovala dokončit své válkou přerušené vzdělání. Ale jak Alena Šourková se svým osobitým humorem a skromností říká: „Kvůli matematice a latině jsem se rozhodla pro něco jiného. Ve škole užitých umění jsem se zamilovala do všeho výtvarného. Ale chybělo mi malířské nadání, a tak jsem si vybrala fotografii.“ Věřila, že tak skloubí již zmiňované výtvarno s řemeslnou tvorbou, která se dá částečně naučit. Začala chodit na Státní grafickou školu v Praze, do třídy F2C.

Složitost doby a válečná léta se odrazily na osazenstvu třídy: to se skládalo z žáků různého stáří, kterým osud z nějakého důvodu nedovolil dostudovat. Byli to např. věkem starší studenti, zahraniční vojáci, kteří se vraceli z fronty a neměli dodělanou žádnou školu, a další. Mezi učitele Aleny Šourkové na této škole patřil např.

žák Jaromíra Funkeho a známý český fotograf Zdenko Feyfar. Mezi dalšími důležitými profesory nelze nezmínit Josefa Ehma, učitele, fotografa a dřívějšího redaktora Fotografického obzoru. K jejím spolužákům ze třídy patřil např. Josef Prošek, se kterým se poté přátelila a v budoucnu také spolupracovala v časopisech (nejdéle v časopisu Květy). Stejnou školu mj. studovala Alenina pozdější velká kamarádka a fotografka Dagmar Hochová.

Na školu vzpomíná Alena Šourková velmi pozitivně. Především na skvělou přátelskou, tvůrčí atmosféru a nově navázaná přátelství na celý život. Dvouletou odbornou školu pro fotografy na Státní grafické škole ukončila v roce 1947 tzv. Mistrákem, což nebyla oficiální maturita, ale forma závěrečné zkoušky.

Alena Šourková se vdala velmi mladá v roce 1947. Bylo jí tehdy 19 let a její otec musel podepsat speciální osvědčení, že se sňatkem souhlasí. Vzala si tehdy mladého nadějného studenta medicíny, později špičkového neurochirurga, Karla Šourka (prof. MUDr. Karel Šourek, DrSc., 7. 7. 1923 – 4. 3. 1996). Jako mnoho jiných ani on nemohl za války studovat, proto byl v té době stále ještě studentem. Aby mohl vysokou školu dokončit, musela Alena Šourková začít pracovat a zajistit své nové rodině příjem.

Alena Šourková má dvě děti. První se jí narodila v roce 1951 dcera Lucie, provdaná Pokorná, která vystudovala sociologii. Roku 1954 se narodila dcera Magdalena, provdaná Bláhová. Pod vlivem své mámy se začala věnovat fotografii. Vystudovala fotografii na Filmové a televizní fakultě Akademie múzických umění v Praze (ve zkratce FAMU).

2. Věra a Miroslav Chalupníčkovi (1947 – 1948)

Své první zaměstnání Alena Šourková našla v ateliéru Miroslava a Věry Chalupníčkových. Oba dva byli architekti a fotografové a ve své práci oba tyto obory spojovali: dělali architektonicky zaměřené fotografie a už ve své době byli uznávanými autory (například v roce 1936 jim vyšla kniha Pražské kostely s textem Oldřicha Stefana). Pracovali většinou v Praze a i díky tomu si k tomuto městu Alena Šourková našla velmi pěkný vztah. Poznala mnohá zákoutí Prahy a město samo jako takové nyní mnohem detailněji. Oba architekti většinou fotografovali velkým formátem v terénu, zatímco ona trávila dlouhé hodiny ve fotokomoře. Vydržela takhle pracovat dva roky, poté však už byla, jak říká, jednostrannou prací velmi unavena. Rozhodla se tedy hledat jiné místo. V tomto směru bylo zásadní náhodné setkání s dávným spolužákem jejího otce, spisovatelem Karlem Konrádem, který jí slíbil, že se na možnost práce zeptá v nakladatelství Svoboda. Pod Svobodu v té době patřilo Rudé právo, Vlasta a spousta dalších časopisů a knih.

3. Rudé právo (1948)

V deníku Rudé právo zrovna hledali fotografa, a tak zde Šourková mohla ihned nastoupit. Setkala se zde se svým bývalým spolužákem ze Státní grafické školy, Josefem Proškem. Pracovně ji jako fotoreportérku využívali téměř na všechno – kromě politických záležitostí Velká politická témata v té době dělávala především Česká tisková kancelář. Díky tomu se Aleně Šourkové dařilo podobným věcem vyhýbat. V Rudém právu vydržela pracovat tři čtvrtě roku. Poté byla ze svého místa vyhozena proto, že má z části židovskou krev.

Alena Šourková, Rudé Právo, 1948

4. Haló nedělní noviny (1948 – 1949)

V rámci nakladatelství Svoboda se Aleně Šourkové naskytla příležitost přejít do týdeníku Haló Nedělní noviny. Této nabídce využila a byla zde opět využívána na nejrozmanitější fotografické práce. Fotografovala cokoli až na politická témata – opět zaúřadoval její nedostatečný kádrový profil, jak však Alena Šourková podotýká, snažila se takovým tématům maximálně vyhýbat, i když už ji poslali ho vyfotit. V případě oslav 1. máje se jí to většinou nepodařilo.

V Haló nedělních novinách vydržela pracovat půl roku a potom nastoupila do časopisu Květy, opět pod nakladatelstvím Svoboda.

5. Květy (1949 – 1956)

Alena Šourková (uprostřed) a Emil Fafek (vpravo).

Práci v Květech si Alena Šourková zamilovala. Hodně cestovala po celém Československu a fotografovala nejrůznější reportáže.

Při své práci se často setkávala i s reportážním fotografem Emilem Fafkem. Ten byl za druhé světové války nasazen v Německu, odkud v roce 1944 utekl. Kromě reportáží fotografoval i sport. Roku 1964 získal třetí cenu v soutěži World Press Photo v kategorii sportovní fotografie.

Alena Šourková témata svých fotografií pokrývala vše od nejrůznější významných událostí roku, přes tradice a zvyky, až po klasické fotografie té doby, jako byly fotky zemědělců, horníků a dalších, které musela fotit pro časopis. Při té příležitosti často bokem tvořila humanistickou fotografii a velmi ji zajímal život na venkově.

Její velkou láskou se stalo Slovensko, kam ji redakce často posílala. Sama vyrážela až daleko na východ na trojmezí hranic Slovenska s Ukrajinou a Polskem. Často jezdila vlakem, ale i autem po velmi rozbitých cestách. Pokud si k tomu připočteme to, jak špatné měli fotografové fotoaparáty, jak málo bylo filmů a že s sebou všude tahali těžké a silné blesky, snadno si představíme, jak náročný takový život byl.

Fotografie tvořila v Květech kolem 70 % obsahu, ale dopředu bylo jasné, co na každé fotce bude, dle připravovaného a již stanoveného textu a obsahu. Proto lze v archívu Aleny Šourkové nalézt velké množství snímků dopředu daných, které si v podstatě musela splnit: ženy s nejvyšším výkonem v továrně, horníci a další. Neměla možnost do časopisu tvořit fotografický obsah daného tématu dle svého. Téměř vždy byla ve velké časové tísní. Často pracovala pro dva a více píšících redaktorů najednou, kteří byli občas i z různých vydavatelství a časopisů.

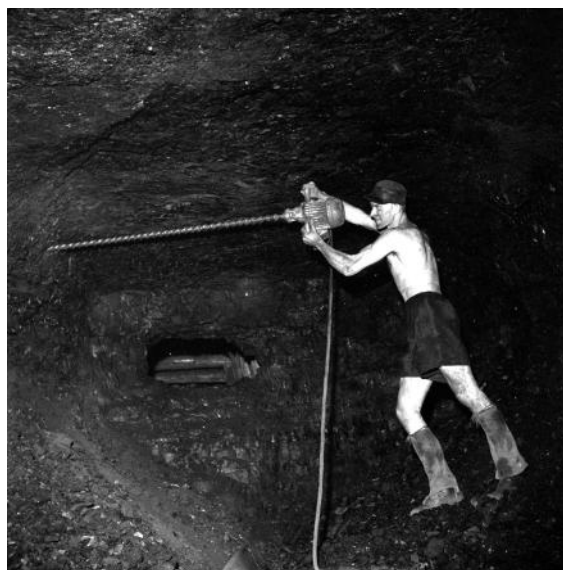
Proto je překvapující, že i z těchto cest si Alena Šourková dokázala vozit krásné humanistické fotografie. Vždy uměla navázat kontakt s fotografovanými, porozumět jim, dostat se mezi ně. Zachytit vše přirozeně, jemně a s radostí.

V té době již její muž dostudoval a začal se věnovat své profesi. Stal jedním z prvních velmi uznávaných neurochirurgů v Československu a mnoho času trávil v Ústřední vojenské nemocnici i jinde, kam ho práce zavolala. Později se stal vůdčí osobností české neurochirurgie. Zásadním způsobem ovlivnil rozvoj tohoto oboru a vznik nových pracovišť.

Alena Šourková porodila dvě děti, starší Lucii (1951) a mladší Magdalénu (1954). Velkou oporou jí při velmi náročné práci a rodinné situaci byla její maminka, která Aleně pomáhala vést domácnost a hlídat a vychovávat dcery.

Ze souboru Děti, rok 1952

Horník, 50. léta

Pro Alenu Šourkovou to bylo jedno z nejnáročnějších období, kdy zažívala těžké pracovní vypětí, k němuž se přidávaly časté odjezdy od rodiny. Jak sama říká: „V té době jsem hodně zhubla a od té doby už nikdy pořádně nepřibrala.“

Ze souboru Děti, rok 1952

Operace, rok neznámý

Na lovu bažantů, 50. léta

Alena Šourková – klečící,
fotografující, 50. léta

Alena Šourková fotogra-
fuje, setkání Mezinárodní
demokratické federace žen,
50. léta

Jednu ze svých nejsilnějších fotografií zaznamenala při tryzně za zesnulého prezidenta Československa Klementa Gottwalda. Při samotném fotografování to přitom neměla vůbec jednoduché. V té době jako jediná žena fotoreportérka se přes své mužské kolegy těžko prodírala. Ale jak říká, všichni na ni byli moc hodní a občas ji pustili i před sebe, aby si mohla nějaký ten snímek zkomponovat. A tak se jí podařilo zaznamenat zrovna tento silný snímek. Z továren po celém Československu přivezli do hlavního města dělníky a propuklo davové šílenství. Lidé, kteří stáli v prvních řadách, byli kovaní komunisté. Velmi zarytí a v komunismus věřící. Podle paní Aleny se národ skládal z lidí nadšených, odevzdaných a těch, co by rádi začali protestovat, ale jak by začali, tak by je ihned zavřeli do vězení.

Po smrti Klementa Gottwalda, Praha – Václavské náměstí, březen 1953

Na tomto snímku lze vidět až mrazivou atmosféru. Drtivá většina mužů měla sundané čepice, vážné výrazy, žádný úsměv. Nekonečný dav se táhne od vrchní části Václavského náměstí až dolů na Můstek.

Tuto fotografii jsem našel v jejím archívu jen jednou. Odpovídalo by to tomu, že na tyto akce chodila nerada, jen když musela a snažila se je fotit co nejméně.

To vše probíhalo v padesátých letech v době procesů (např. se Slánským). V časopise Květy na ni tehdy vytáhli, jak ona říká, “tři hříchy“. První byl, že měla příbuzné v zahraničí, což byla pravda. Za druhé světové války utekla část její rodiny do Kanady. Jako druhý hřích jí bylo vytýkáno, že pocházela z tzv. buržoazní rodiny. Rodiče byli před válkou dobře situovaní lidé, otec měl advokátní kancelář. A třetím hříchem byly židovské kořeny, protože její maminka byla židovského původu. Na základě těchto toho byla nucena z Květů odejít. Bylo jí to velmi líto. V práci se jí velmi líbilo a byla v ní spokojená.

6. Vlasta (1956 – 1965)

Když Alenu Šourkovou vyhodili z Květů, neměla mnoho nadějí na získání dalšího místa. Na stejné chodbě však spolu s Květou sídlila i redakce časopisu Vlasta s ženami z Vlasty vycházela velmi dobře a i ony ji měly rády. Občas pro ně něco fotografovala, všechny proto z jejího odchodu byly velmi smutné. Snažily se jí pomoci a nakonec ji prosadily jako reportérku k sobě do Vlasty. Možná to bylo i díky tomu, že časopis v té době spadal pod Výbor žen a měl obrovské množství čtenářů. Vycházel tehdy v ná-

kladu téměř 1 milion výtisků (mohlo by se často vytisknout i více kusů, ale v celém Československu nebyl papír). Časopis byl určen především ženám, ale i dětem.

Alena Šourková měla zásadní vliv na to, co tento časopis pro fotografii postupně začal znamenat. Ve své době se Alena Šourková ve Vlastě spolu s Miroslavem Hucem a Leošem Neborem z Mladého světa, Josefem Proškem ve Květech nebo Erichem Einhornem ve Večerní Praze stala jedním z pilířů novinářské fotografie.

V začátcích pracovala ve fotooddělení sama, jen ve spolupráci s grafickou Věrou Holubovou. Pracovně byla opět využívána pro fotografování nejrozličnějších příležitostí. Jen ty politické fotit téměř nemusela. Jednak neměla důvěru svých nadřízených, báli se jí na takové akce posílat, a jednak stále v tomto směru trval monopol České tiskové kanceláře. Příležitostně se používaly i aktuality z Rudého práva. Díky

Ženy čtoucí časopis Vlasta, rok 1956

Novinový stánek prodávající časopis Vlasta, rok 1957

se dotýkal starostí obyčejných lidí. Čtenáři se na redakci obraceli s nejrůznějšími příběhy. A z těch se pak často čerpala témata a vybíraly cykly, které Alena Šourková jezdila fotografovat.

Proti těmto „lidským“ fotografiím stála povinná témata. Vedle práce v továrnách a v zemědělství to byla například i návštěva prvního kosmonauta Jurije Alexejeviče Gagarina.

Často se jezdilo fotografovat do nejrůznějších dětských domovů, školek či dětských táborů po celém Československu. Pro Alenu Šourkovou to bylo svým způsobem velmi výhodné. Sice musela přivést oficiální práci, která byla většinou předem zadaná, ale viděla okolo sebe také plno zajímavých a nových věcí. A to ji bavilo. Z toho potom vznikala její humanistická fotografie.

Jak Alena Šourková říká, byla v této době vlastně šťastná. Bylo to pro ni opět velmi zajímavé období, ale zároveň také velmi únavné: daleké cesty na východ Slovenska ve starých nepohodlných autech po příšerně děravých silnicích... Standardní cesta na východ trvala

tomu, že Vlasta patřila Československému svazu žen, nebyla pod nejpřísnějším politickým dohledem.

Vlasta měla obrovské dopisové oddělení, které svým způsobem často fungovalo jako jediná možnost, kam se člověk mohl obrátit, když se mu dělo nějaké bezpráví nebo zažíval situaci, s níž si nedovedl poradit. Často se v té době napůl ve vtipu říkávalo „Vlastičko, porad““. Později se ukázalo, jak důležité to bylo. V té době nebyl časopis, který by

Jurij Alexejevič Gagarin, rok 1961

kolem tří dnů. Výjezdy platila redakce (někdy – ovšem zcela výjimečně – se letělo i letadlem).

Nekonečné cestování na Vihorlat jí vynahrazoval pobyt v tamní oblasti, kde, opět šťastná, fotografovala vesnici a život na ní, včetně zvyků.

Nejlepší holubář, 60. léta

Kluci píšící domů dopis z letního tábora, 50. léta

Východní Slovensko, 50. léta

Ženy a děti čekající na auto-
bus, rok 1959

Z cyklu Zdravotnictví,
přelom 50. léta

Muž hrající na buben – východní Slovensko 50. léta

6.1 Daniela Sýkorová

Práce pro časopis bylo mnoho. Po mnoha žádostech dostala paní Alena k ruce mladou asistentku. Jmenovala se Daniela Sýkorová. Do Vlasty nastoupila v roce 1956 a vydržela v ní s několika přerušeními téměř po celou svou profesní dráhu.

Protože se dobře učila, vystudovala původně ekonomickou školu. Necítila se však pro tento obor dostatečně talentovaná a ekonomické vzdělání brala jako svůj životní omyl.

Když bylo Daniele Sýkorové 17 let, koupil jí otec fotoaparát a ona okamžitě pochopila, co chce v životě dělat.

Do redakce Vlasty se Daniela Sýkorová dostala díky umístěnce od své profesorky na ekonomické škole. Velmi dobře psala na stroji, a tak nastoupila zprvu jako písarka. Ve svých začátcích ve Vlastě byla ze všeho nadšená a Alena Šourková jí byla velkou oporou. Tehdy mezi nimi započalo celoživotní pracovní i osobní přátelství.

Zpočátku se Daniela Aleně Šourkové starala hlavně o archív, nicméně láska

Alena Šourková (vlevo) společně s těhotnou Danielou Sýkorovou (vpravo).

k fotografii zvítězila. Pracovala v sekretariátu a zároveň chodila za Šourkovou a na vše se vyptávala. Tehdy nebyly žádné knihy, neučila se fotografie na FAMU, tudíž chyběly možnosti oficiálního vzdělávání. A ve druhé polovině 50. let otevřel Svaz československých novinářů tříletou školu pro fotoreportéry. Jedním z hlavních důvodů bylo, že většina fotoreportérů v tisku neměla odborné vzdělání. Na škole učili lidé, jako byl Ján Šmok, Ludvík Baran, Ludvík Souček

Ruce a ručičky – 1962

a další. Na tříletý navazoval ještě roční nástavbový kurz. Daniela Sýkorová tuto školu absolvovala na konci 50. let.

„Ukaž mi fotografie a já ti řeknu, jaký jsi člověk.“ Daniela Sýkorová

Daniela Sýkorová Alenu Šourkovou velmi obdivovala. „Vždy mi říkala, jak tohle všechno můžu vydržet. Nekoněčné cestování, tahání těžké techniky, a přitom že prý jsem byla pořád tak elegantní,“ vzpomíná paní Alena. Daniela ji považovala za člověka, který si šel vždy svou vlastní cestou.

Usnula, 60. léta

S Vlastou spolupracovalo mnoho slavných fotografů. Honoráře byly sice minimální, ale v konečném důsledku pro mnoho autorů velmi potřebné. Nelze nezmínit např. Ladislava Sitenského. Byl známý tím, že málokomu důvěřoval a ukazoval fotky. S oblibou údajně předkládal pouze například fotografie rozkvetlých jabloní. K dalším spolupracovníkům patřil fotograf a horolezec Vilém Heckel, který také pro Vlastu fotografoval, např. děti. Dále fotograf a publicista Erich Einhorn, nebo klasik výtvarné a portrétní fotografie Václav Chochola a mnoho dalších.

K nejznámějším fotografiím 60. let Aleny Šourkové patří určitě „Ruce a ručičky“ a „Usnula“.

6.2 Dagmar Hochová (10. března 1926 – 16. dubna 2012)

Svou nesmazatelnou stopu zanechala v časopise Vlasta také fotografka Dagmar Hochová. Známa česká dokumentární, reportážní a portrétní fotografka. S Alenou Šourkovou, která ji vzala do redakce jako pravidelnou externistku, se znaly již ze Státní grafické školy. Od počátku spolupráce se vezla „na stejné vlně“ jako ostatní dvě fotografky, témata však zpracovávala svým vlastním způsobem. Protože v té době ještě neexistovala škola s oborem zaměřeným na fotografii, vystudovala

Hochová filmovou kameru. Pro zajímavost: tehdy nejlehčí kamera vážila kolem 7 kg. Zatímco většina fotoreportérek vzpomíná na krční obratle zničené těžkými fotoaparáty a blesky, Hochovou s filmovou kamerou nic takového netrápilo.

Práci ve Vlastě měla Dagmar Hochová velmi ráda. Dá se říci, že právě díky Aleně Šourkové mohla cestovat – nejenom – po celém Československu a při tom volně pracovat na svých fotografiích. Ve Vlastě k tomu měla ideální podmínky. Prostřednictvím novin se dostala mezi lidi nejrůznějších povolání a zájmů. Je otázka, jak by její tvorba vypadala, pokud by nespolečně pracovala s Vlastou a nepodporovala ji právě Alena Šourková.

V roce 1961 odjela Dagmar Hochová s fotografem Václavem Chocholou na tři měsíce do Vietnamu a procestovala celou zemi.

Fotografie Dagmar Hochové vycházely často i na obálkách časopisu Vlasta.

Vlasta, 15. května 1953

Vlasta, 15. května 1953, foto Dagmar Hochová

6.3 Soutěže a výstavy

Vlasta, 14. srpen 1963

Také ženské vedení časopisu v té době projevovalo velké pochopení. V časopise docházelo tehdy z pohledu skladby fotografií k důležitým změnám. Začaly se měnit letité zvyky a fotografii byl dáván větší a větší prostor. K velké fotografii byl tištěn jen krátký text.

Za mnohými novinkami v časopisu stála právě Alena Šourková. I díky ní začala Vlasta pořádat fotografické soutěže a výstavy, které si záhy získaly velkou popularitu. Jedním z hlavních důvodů jejich úspěšnosti jistě bylo i to, že vyhlášená témata byla apolitická, nejčastěji se zaměřovala na děti a matky s dětmi, obecně tedy šlo převážně o humanistickou fotografii.

Alena Šourková také zavedla, aby na soutěž vždy navazovala výstava, což bylo celkem výjimečné. Fotografických výstav se v té době mnoho nekonalo.

Fotografie mohl do soutěží zasílat kdokoli – amatérky i profesionálky. Některé snímky v soutěžích vybíral fotograf Karel Hájek. Výstavy pořádal často fotograf a redaktor Václav Jirů, zakladatel a dlouholetý šéfredaktor Revue Fotografie. Byla to jeho doména a on si také rád zakládal na tom, že podporuje ženy. Svým způsobem tyto soutěže a vý-

Fotografie Aleny Šourkové, Ženy a děti cizích národů, počátek 60. let

Fotografie Aleny Šourkové, Ženy a děti cizích národů, počátek 60. let

stavy vlastně mapovaly dějiny soudobé fotografie. První soutěž a výstava Vlasty proběhla v roce 1958 . Téma znělo „Děti ve fotografii“.

V roce 1961 bylo jako téma vyhlášeno „Ženy a děti cizích národů“. Do tehdejšího Československa často jezdily ženy s dětmi z neevropských kontinentů, a tak je často i Alena Šourková fotografovala. Vytvořila i krátký portrétní cyklus o těchto ženách. Při této soutěži byla redakce doslova zavalena soutěžními snímky.

Jako další soutěž v 60. letech přichází „Fotografické povídky a cykly“. V roce 1965 se tématem soutěže stalo „Ženy fotografují“. Jednalo se tehdy o nejpopulárnější výstavu, kam poslalo 150 autorek celkem 1500 snímků. Celou soutěž vyhrála Dagmar Hochová.

6.4 Fotografické cykly a medailony

Vlasta 16. září 1964

Díky tomu, že Česká tisková kancelář i nadále zpracovávala hlavní aktuality, měly fotoreportérky Vlasty volnější ruce a mohly využívat svůj čas a talent v daleko rozmanitějších směrech. Jedním z nich byly fotografické cykly, které Alena Šourková, ovlivněná Lidskou rodinou, v časopise zavedla.

Inspiraci našla v zahraničních časopisech, jako byli Life, Picture Post nebo v ruském Ogoňku. Fotit cykly fotografky vyjížděly do celého Československa, ale i do zahraničí.

Další novinkou, kterou Alena Šourková do Vlasty přinesla, byly medailonky fotografek či fotografů zaměřujících se na tematiku žen, jež našly své stálé místo na zadní straně časopisu.

Čtenáři Vlasty se tak mohli seznámit například s polskou portrétistkou Zofí Nasierowskou. Nebo prohlédnout snímky Lisy Larsenové, která byla

ve své době jednou z nejlepších žurnalistických fotografek USA a publikovala v časopise Life. Nezapomnělo se ani na fotografky ze Sovětského svazu, jako byly Galina Sanková, Irina Savinová, Nina Sviridovová nebo E. A. Ignatovičová. A nikoho nepřekvapí, že se na zadní stránku dostala například i Margaret Bourke-Whiteová, která vydala roku 1939 knihu Na sever od Dunaje – North of the Danube, zahrnující řadu fotografií z Československa.

Vlasta 26. únor 1964

Vlasta 22. červenec 1964

Vlasta 13. květen 1964

Vlasta 4. listopad 1964

Vlasta 26. únor 1964
(Bourkeová- Whiteová)

6.5 Časopisecká praxe Vlasty

Ve Vlastě v té době neexistovali fotoeditoři. Fotograf přivezl fotografie, sám je vyvolal ve fotokomoře a provedl výběr základních např. 10 – 20 snímků, které si vybral podle sebe. Následovala konzultace s pišícíím redaktorem a s grafikem. Ten poté připravený článek předal dál vedení redakce, které provedlo závěrečnou kontrolu. Pokud se jednalo o něco velmi citlivého a politického, přišly před tiskem k náhledům i ženy z vedení svazu. Výjimečně se stalo, např. u některých politických věcí, že článek neprošel. To již však šlo mimo fotografie.

Obsah časopisu Vlasta je potřeba brát v kontextu doby. Jedna věc jsou fotografie v duchu humanistického citění, druhá věc text psaný redaktory. Ten byl obsahově velmi ideologicky zaměřený. Ženy se tak mohly dočíst o tom, že by měly častěji naslouchat Leninovi, nebo že v Bulharsku sklidili více obilí, v ostravských šachtách lámou havíři rekordy v plánech těžby anebo že je potřeba skoncovat s americkým imperialismem. Na titulní stránce ze srpnového čísla roku 1963 lze například spatřit portrét první kosmonautky světa Valentiny Vladimirovny Těreškovové na Světovém kongresu žen na Lomonosově univerzitě v Moskvě. Zpravodaj Československého

rozhlasu Jan Petránek se jí táže, zda-li přijede do Československa, kam ji zve před-
sedkyně Výboru československých žen Helena Leflerová.

Jako šéfredaktorka pracovala ve Vlastě v té době Zdenka Zimová. Její zástup-
kyní byla Zdena Zajoncová. Grafiku měla na starost Věra Holubová, která sama ráda
fotografovala.

Za zmínku stojí i neustálý boj o spotřební fotografický materiál pro práci. Šour-
ková velmi často psávala stížnosti a prosby o finance, bez kterých nešlo pracovat.

Vlasta 14. srpen 1963

Vlasta 14. srpen 1963

Vlasta 22. leden 1964

6.6 Na cestách

V roce 1964 dostala Alena Šourková povolenku vyjet do středoasijských republik. V Moskvě ji však kvůli jejímu fotoaparátu zadrželi a podrobily prohlídce. „Byla jsem strašně vyděšená. Měla jsem dál cestovat s Čedokem, ale už to vypadalo, že nikam neodletím,“ vypráví o svém zážitku paní Alena. Tehdy se ocitla na pokraji psychického zhroucení. „Nechali mě v malé místnůstce úplně potmě. Neviděla jsem si ani na špičku nosu. Hlavou se mi honily myšlenky, že mě nejspíš odvezou na Sibiř. Najednou se ale otevřely dveře a propustili mě.“

Alena Šourková, Lenigrad, 50. léta

Alena Šourková, 50. léta

Nakonec absolvovala podobných cest několik, naštěstí už bez takto traumatizujících zážitků. Přivezla si z nich následující fotografie.

6.7 Výstavy

Je až s podivem, že Alena Šourková neměla nikdy svou vlastní autorskou výstavu. V té době byla možnost zadarmo vystavovat např. ve výstavní síni Fotochema na Jungmannově náměstí, v nejstarší fotografické galerii v Evropě (byla otevřena v prosinci 1957). Z fotografek Vlady tam např. svůj „Masopust“ představila Daniela Sýkorová. Po dobu tří let jezdila soukromě do jižních Čech, kde toto téma zpracovávala. Nicméně Alena Šourková se do výstav vlastních snímků nikdy nehrnula. Nechtěla se zviditelňovat. Chtěla dělat fotografickou práci „právě teď“. „Když pak moje fotky vyšly v časopise, tak to bylo přesně to, co mě uspokojovalo. Tehdy jsem považovala svou práci za hotovou,“ říká. Svou roli v její neochotě vystavovat pravděpodobně hrálo i obrovské časové vytížení. Extrémně náročná práce spolu s péčí o rodinu a děti jí příliš volného času nenechávala.

Portrét jedné ze dvou dcer Aleny Šourkové, přelom 50. a 60. let

6.8 Společné výstavy

- Cesty československé fotografie, Dům U kamenného zvonu, GHMP, Praha, červenec 1989
- Československá fotografie 1945 – 1989, 150 let fotografie, Vladštejnská jízdárna, Praha, srpen – září 1989

7. Československá fotografie (1965 – 1975)

„ČESKOSLOVENSKÁ FOTOGRAFIE – časopis pro ideovou a odbornou výchovu fotografických pracovníků.“ Tak je to uvedeno v každém čísle na předposlední straně. V dnešní době to zní dost zvláštně, ale musíme si uvědomit, že každá doba má svá specifika. V žádném případě to nesnižovalo kvalitu časopisu.

Československá fotografie, duben 1965

Alenu Šourkovou tentokrát z Vlasty nikdo nevyhazoval. Ona i její rodina se tehdy měli celkem dobře. V kolektivu spolupracovnic se cítila příjemně a „všichni jsme se tam měli docela rádi“, jak s oblibou říkává. Nicméně absolutní únava a vyčerpání z práce v časopise došlo tak daleko, že již svou pozici nemohla dále vykonávat. Byla unavená psychicky i fyzicky. Stres si vybíral svou daň, stejně jako námaha z neustálého přenášení těžké výstroje. Navíc se samozřejmě starala i o svou domácnost a chtěla, aby to všude fungovalo.

Tehdy se jí naskytl místo v nakladatelství a vydavatelství Orbis. Zde vycházel měsíčník Československá fotografie, nebo také tak zvaná Malá fotografie. Existoval ještě čtvrtletník Revue fotografie, tzv. Velká fotografie, kterou v té době

vedl Václav Jírů. Československá fotografie, která po druhé světové válce vystřídala starší Fotografický obzor, byla určena hlavně amatérům, kterých bylo v té době obrovské množství.

Dlouholetým šéfredaktorem časopisu Československá fotografie byl Jaroslav Spousta, ten se však již chystal do důchodu. Jeho místo paní Aleně nabídli sami. Na první půl rok nastoupila jako redaktorka a Spousta ji postupně učil a zasněžoval do veškerých šéfredaktorských věcí. Začala se učit redaktorskou prací, která byla trochu jiná, než byla zvyklá. Musela zvládat spolupráci s tiskárnou, předepisování písma, úpravu rukopisu a další dovednosti.

Od únorového čísla roku 1965 se v Československé fotografii začíná objevovat i jméno Aleny Šourkové. Naopak poslední číslo, ve kterém je uvedena ve jmenném seznamu, pochází z května 1972. V časopise ale „potichu“ zůstala až do roku 1974. Je pravděpodobné, že to souviselo s jejím odchodem z KSČ do kterého vstoupila v roce 1945 pod vlivem osvobození jako velká část jejich vrstevníků.

Na základě svých životních zkušeností, pracovitosti a lásky k fotografii dokázala předkládat v rámci možností

nejenom amatérským fotografům ty nejdůležitější autory své doby. Čtenář se mohl dozvědět o aktuální fotografii v tehdejším Sovětském svazu, ale i v USA, Skandinávii a Evropě. Často se ve vydáních objevovali členové agentury Magnum, jako byl např. Robert Capa, Werner Bischof, Henri Cartier-Bresson a další. K přečtení byly i články o mnoha dalších světových reportážních fotografech, kteří pracovali pro nejrůznější velké a známé obrazové časopisy.

Kvůli vládnoucímu komunistickému režimu, který omezoval lidi celou řadou zákazů, byla fotografie jednou z mála věcí, na níž se mohli aktivně podílet a v kde se mohli projevit. I to byl jeden z hlavních důvodů velkého množství fotografických

Československá fotografie, leden 1966

amatérů. A každý z nich se toužil ukázat a být prezentován v časopise. Na to redakce Československé fotografie v čele s Alenou Šourkovou reagovala takřka nepřetržitým vypisováním soutěží, pořádáním výstav, hlasováním poroty. Jedním z hlavních cílů této činnosti bylo umožnit amatérským fotografům co nejširší záběr publikování a poskytnout jim co nejvíce příležitostí.

Na druhé straně Alena Šourková věnovala velký prostor profesionálním fotografům. Argumentovala tím, že chce, aby se s nimi amatéři seznámili, což by je obohatilo a posunulo dál. „Pokud chcete hodnotit úroveň časopisu, tak je důležité vzít tohle v potaz,“ vysvětluje Alena Šourková a zdůrazňuje: „Duší Československé fotografie byli amatéři.“

Časopis Československá fotografie se za léta působení Aleny Šourkové v pozici šéfredaktorky různě proměňoval.

Její nesporný přínos spočíval v tom, že magazín přiblížila lidem. Na základě zkušeností z Vlasty začala se čtenáři více komunikovat, snažila se je vzdělávat, zavedla nové rubriky, dávala velký prostor světové fotografii, rozšiřovala amatérské soutěže, výstavy a mnoho dalšího.

Československou fotografii vydávalo nakladatelství Orbis v Praze. V Sovětském svazu vycházelo v té době Sovětskoje foto. Oproti Československé fotografii bylo zaměřeno silně propagandisticky. Objevovaly se v něm například časté motivy práce. Nebo vůbec neinformovalo o tom, co se děje v pobaltských republikách. Šourková se ale „svůj“ časopis snažila zaměřit na něco jiného. Šla po vývoji fotografie a jejích dějinách. Vzdělávala čtenáře a přitom jim dávala možnosti. Oproti Sovětskoje foto to byla spíše všehochuť.

V Československu vycházela ještě Revue fotografie. Ta byla ale čtvrtletník a více se věnovala odborné veřejnosti.

7.1 Schéma časopisu Československá fotografie za Aleny Šourkové

Časopis Československá fotografie měl v průměru 47 stran. Vycházel jednou měsíčně. Mezi hlavní rubriky patřily Aktuality, Světový tisk ve zkratce.

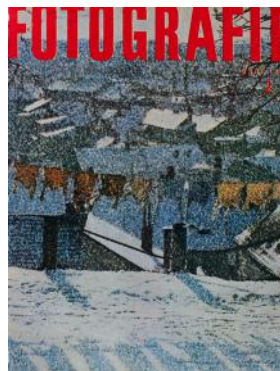
Alena Šourková o sobě tvrdí, že měla štěstí v jedné věci: „Vždy a všude jsem se dokázala obklopit těmi správnými lidmi a nechala jsem si v určitých chvílích dobře poradit. V redakci se mnou pracovalo mnoho úžasných lidí, kteří třeba neměli se samotnou fotografií zase tolik společného. Jednalo se hlavně o kritiky, kunsthistoriky nebo jen písíci autory.“ Lidmi, které ráda jmenuje, byl například Jiří Macků, Karel Dvořák, Václav Zykmond, Petr Tausk a mnozí další. Dále do Československé fotografie psali Lubomír Linhart, Anna Fárová, Jan Lauschmann, Ján Šmok, Miroslav Bílek, Jan Řezáč a jiní.

Mezi českými profesionálními fotografy neexistoval téměř žádný, který by v Československé fotografii v té době nepublikoval.

7.2 Obálky

Na obálky časopisů bývaly použity snímky jak fotografických amatérů, tak profesionálů. Častým motivem byly ženy. Ztvárněny byly často ve fotografii aktu, portrétu, nebo módy. Objevovali se ale i snímky dětí, makra, krajiny.

Pro porovnání, světový časopis Life v té době uveřejňoval na obálkách především portréty mediálně známých osobností ze světa šoubyznysu. Life byl kvalitou portrétů na jiné úrovni než Československá fotografie, ta však již neměla tak daleko do obdobných magazínů, jako byl tehdy anglický Amateur Photographer nebo Popular Photography.

7.3 Aktuality

Aktuality byly jednou z nejdůležitějších rubrik. Jednalo se o komplexní seznam aktuálních událostí, detailní přehled konkrétních výstav v celém Československu, vyhlášení soutěží i jejich uzávěrek a to včetně mezinárodních akcí (výjimkou nebyly upomínky na soutěže ve Velké Británii a v dalších zemích Evropy) a různých dalších informací na fotografickém poli.

Čtenář se mohl dozvědět, který významný fotograf měl narozeniny, ale například i to, že světově známá fotografka Margaret Bourkeová zemřela. Na nové knihy skvěle upozorňovala rubrika „Co najdete v našich nakladatelstvích“. Tento detailní, ucelený přehled neměl ve své době konkurenci a i dnes by se s ním mnohá média nemohla rovnat. Dodnes je to velký zdroj historický informací, ze kterého lze čerpat.

aktuality

vystavy

soutěže

informace

ROBILÉ JE JAKO SE DOVĚŘELI POZDĚ. Je sál spolupracovníků... (text continues)

NÁROBNÍ TECHNICKÉ MUZEUM v Praze uspořádala v prostorách... (text continues)

SOCIÉTÉ FLORE GLOMOC... (text continues)

DIAPROJEKTORU MEDBEX... (text continues)

ING. EBHARD PAVLAČKA, jeden z nejvýznamnějších... (text continues)

V BŘEŽNĚSKÉ MĚSTĚ byla v... (text continues)

BYROVÉ JEDE LÁSKY... (text continues)

FUKROVÉ ČENKY A... (text continues)

KOLEKCE FOTOGRAFÍ... (text continues)

BRNO I PRAMA smil postoupil... (text continues)

ASUT 1971, publikace... (text continues)

MARGARET BOURKEOVÁ... (text continues)

SOUTĚŽ SENIOR FOTO, kterou... (text continues)

INTERNACIONAL PHOTO TECHNIK (INSR) přelázel... (text continues)

FOTOTECHNIKA informuje... (text continues)

BRNO I PRAMA smil postoupil... (text continues)

ASUT 1971, publikace... (text continues)

MARGARET BOURKEOVÁ... (text continues)

SOUTĚŽ SENIOR FOTO, kterou... (text continues)

INTERNACIONAL PHOTO TECHNIK (INSR) přelázel... (text continues)

FOTOTECHNIKA informuje... (text continues)

CO NAJDETE V NAŠICH NAKLADATELSTVÍCH

Tak jako každoročně... (text continues)

ORPHEUS, Vítězná 88, Praha 2... (text continues)

ODKROUČENÍ, Nisodní třída 36, Praha 1... (text continues)

SNL, Společná 84, Praha 1... (text continues)

OLYMPIA, Klimentěvská 1, Praha 1... (text continues)

POLYGRAFICKÝ PŘECHOV, Riebi 9, Praha 1... (text continues)

OBREKŠ, Mikulášská 48, Praha 1... (text continues)

PRACE, Václavské nám. 11, Praha 1... (text continues)

OVĚTA, Školského 1, Martin... (text continues)

UZÁVĚRKY SOUTĚŽÍ... (text continues)

IV. FOTOSHOVÁNÍ 1972, odměnit... (text continues)

Československá fotografie, únor 1972

ČESKOSLOVENSKÁ 50 FOTOGRAFIE

ČESKOSLOVENSKÁ 51 FOTOGRAFIE

Československá fotografie, 1965 - 1975

IKKO NARAHARA

JÍŘÍ MACKŮ

Japonská fotografická tvorba nevstoupila na mezinárodní jeviště s dravostí, kterou se v posledních dvaceti letech vyznačoval nástup japonského fotografického průmyslu na světové tržby, nímž následně i ona po zásluze vzbudila pozornost a vydobyla si důstojné místo nejen jako celek, ale také pracemi řady svých hlavních představitelů. Jedenatřicetiletý Ikko Narahara je nesporně jedním z nich.

Doba Naraharova útlého mládí, začátek třicátých let, je velmi důležitou etapou vývoje moderní japonské fotografie. Tvorbu, dosud silně ovlivňovanou přežívajícím piktorialismem, v němž se starší impuls ze západu smíslil s japonským sklonem k malebnosti a dekorativnosti, inspirovali podněty tehdejší avantgardní fotografie Rengera-Patzsche, Moholy-Nagyje a dalších. V Japonsku započali kořeny publicistická fotografie, ale divů než je schopna vyzout se z dětských střežiček, vstoupí na scénu okovaná vojenská bota. To všechno malý Ikko tehdy ovšem nevnímal. Narodil se v rodině soudce, zřejmě ne příliš dobře zapracujícího u vrchnosti, protože byl přesazován od soudu k soudu, a chlapec tak s rodiči prošel málem celým Japonskem. Snad právě toto neustálé střídání dojmů, ten trvalý nápor na Ikkovy smysly a duši ponášaly v něm pěstovat smysl pro novost, pro krásu. Vlak to také mladíka táhlo k umění, ale otec rozhodl jinak: práva. Syn vyhovět jemu i sobě. S právy se dal zapast i na fakultu dějin umění. A protože už tenkrát fotografoval, bylo vlastně rozhodnuto, ať si to Ikko uvědomoval anebo dokonce k tomu vědomě směřoval. Po své první fotografické výstavě se přiznal: „Nikdy jsem neměl úmysl stát se fotografem, ale tisk mě tak začal nazývat, aby mě výstavě pomohl, a to se stalo mým osudem.“

Ani velká autorova skromnost nemůže snížit význam této výstavy z roku 1956 pro celou současnou japonskou fotografii. Narahara nazval svůj soubor *Člověk a jeho zem*. Dvěma sociálně kritickými tématy, cykly obrazů jednak z vesnice odřizované od světa lávou, jednak z betonového podmořského uhlého dolu, se pokusil nastavit pravdivé zrcadlo těžkému životu japonského rolníka a horníka. K Naraharově ocenění nepochybně přispěly výstavy prací progresivních evropských a amerických fotožurnalistů, ale jeho vidění a ztvárnění byla osobitá verze soudačského stylu novinářské fotografie, hodné nabízející a hodné sliktující. Proto se tyto obrazy později dostaly i do newyorského Muzea moderního umění, na berlínské biennale a další výstavy.

Byť práva navždy pustil z hlavy, přece jen si z nich přinesl do svého nového uměleckého povolání sklon k juristické, skoro pedantické systematickosti. Jeho další práce měla pevný řád: v letech 1957–58 akty, 1958–59 divadelní fotografie, 1958–61 portréty. Začátkem šedesátých let ho zaujala také módní a reklamní fotografie. A konečně se vypravil do Evropy. Přijel v roce 1962 a pobyl zde skoro tři roky. Obrazy ještě za svého evropského pobytu publikoval v *Asahi Camera*, po návratu do Japonska z nich nejprve vytvořil několik výstavních souborů a konečně je uspořádal do dvou alb, z nichž jedno věnoval výlučně Španělsku, kdežto druhé, nazvané *Kde se zastavil čas*, je především umělovců reakcí na západoevropskou skutečnost. Moderní svět se vzhledem k tomu se tu střetla se starou západoevropskou kulturou. Narahara objevuje nové, svěží pohledy na věci, z nichž jsme si opakovanou zkušeností vytvořili klisé. Obraz se stínem florentského Michelangela. Dáváte toto objevně poeticky vyváženě dokládá.

Dva roky po návratu z Evropy se Narahara pustil do práce, která byla zřejmě zvolena jako protiva jeho setkání s Evropou

Fotografie Ikko Narahary

Pak ji náhle, divokou, zbarvenou touhu poúčet se do světa. Ale realita nechtěla mluvit s ní. Nespokojení připravila o všechny peníze, ovládla v Kóbe a v Tokiu. Přechodná přelaha mluva se fotografickým obětem, ať si konečně mohla zadat vlastní práci. Neokoupení, přesně potroty, ji brzo ukázaly smyč. Pustila se pokoušela o krajinářskou fotografii, ale nespokojena stála se k. ovládnouta. Pustila se pokoušela o krajinářskou fotografii, ale nespokojena stála se k. ovládnouta. Pustila se pokoušela o krajinářskou fotografii, ale nespokojena stála se k. ovládnouta.

protagonisty křehké životního dramatu. V letech spolupráce se Strykerem obětoval její umění vrcholů. Obrazové dekorativní Langeova, sledovaná a z. umělování vytrvalostí a příli, občalovávaly a byly na poplohu. Zastavila se nemohla mluvit o všem, co Rosowčičova vlada pro postlání vlada. Kdež po letech dím se vaker fúnával Stolbečkovy Hrozny hořtu, nspřoval se pro vřetení amoděry oně akoty tomtě. Věterpavina pracoval tempo, tak tókto. Věterpavina pracoval tempo, tak tókto.

černých národů roku 1945 v San Francisku se zhroutil. Těžiš chobře ji vytvářela na divokých pti ku. Počátkem padesátých let jí už zase zavlhla s aparátom v ruce. Vyrážela, vřelánu pro obnovené časopis, vřelí tematické cykly a vstoupila také do sdružení Maanum. Jit dalo se mluvit jedním z útlých kamání dím se vaker fúnával Stolbečkovy Hrozny hořtu, nspřoval se pro vřetení amoděry oně akoty tomtě. Věterpavina pracoval tempo, tak tókto.

Památce Dorothee Langeové

Jsou obrazy, které se zapisují do paměti tak hluboce, že na ně nikdy nespomeneme. Snímek Alaska radice od Dorothee Langeové patří k nim. Ta v sobě má vřelý žitý, na jízdu námořní hladař ovocně dří dětské blavřiky, stala se v letech vřelá křes symbolem hladověl-ondu amerických farmaků, kteří pělili, o pádu a strachu nad hlavou, vydání hladař a nufalseti.

Kně jsem se na ni už divoval! Je stále předvádějíci hoř fotografických dítomemarách snímaků. Langova a Wolferum Bannum mluží s mluví pohrpnout prím. Zaky pak přiblíží Arthur Rothstein, Akarjorie Collinová, Jack Delano, Ben Shan (dosa mluvíjí jabí malí) a další.

Četky k fotografickým umění nezbyvaly vědecký přímí. Ani Dorothee Langeová chtěla být učitelkou, ale ještě na studia vstoupila, aby rozvolněla a přezkoušela le. Clavens Whiteova, který na vřelobíhové univerzitě vřeloval fotografii. První soř msto pělila v asičtích Armada Goub-

7.6 Petr Tausk

Pravidelně do Československé fotografie přispíval svými odbornými články Petr Tausk. Nejčastěji informoval o vývoji a historii fotografie. Dokázal tak vzdělávat čtenáře od samého počátku vývoje fotografování až po současnost.

Čtenář se také z jeho statí mohl dozvědět vše o žánrových záběrech ze světové fotografie, názorech na fotografii, o surrealistických vlivech ve fotografii, o vývoji světové reportáže, o krajině ve světové fotografii, o nejnovějších proudech ve světovém umění a fotografii, o vývoji sdělné náplně fotografie a mnoho dalšího.

V roce 1971 psal seriál Tvůrčí fotografie 20. století. V jednotlivých cyklech zde vysvětlil vývoj fotografie od piktorialismu, až po výtvarné umění po druhé světové válce a jeho vliv na fotografii.

Československá fotografie, květen 1967

Československá fotografie, září 1967

Československá fotografie, 1971

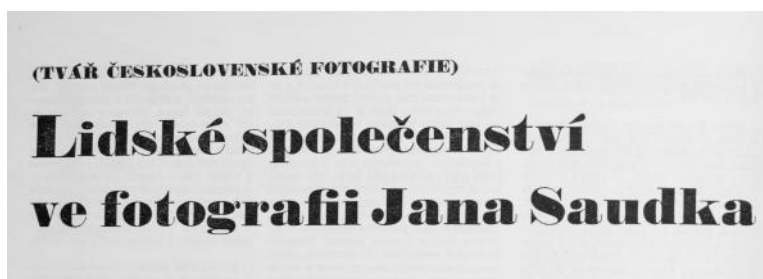
7.7 Karel Dvořák

Důležitým přispěvatelem do Československé fotografie byl i Karel Dvořák.

Byl zaměstnancem Literárních novin, kde se staral o obrazovou část. V Československé fotografii dostal mnohem větší možnost psát. Ve svých statích porovnával například rodinu ve fotografii v zahraničí a u nás, nebo psával o fotografii a divadle. I jeho práce je do dnešních dnů velkým zdrojem informací.

Jeho recenze měly stabilně vysokou kvalitu. Dvořák v nich dovedl popisované práce výborně charakterizovat, analyzovat, hodnotit i zařazovat do širokého kontextu. Informoval také o mezinárodních výstavách.

Velmi důležité byly jeho obsáhlé recenze zejména k výstavám v Praze. Pokrýval mnoho důležitých výstav jak jednotlivých autorů, tak společných.

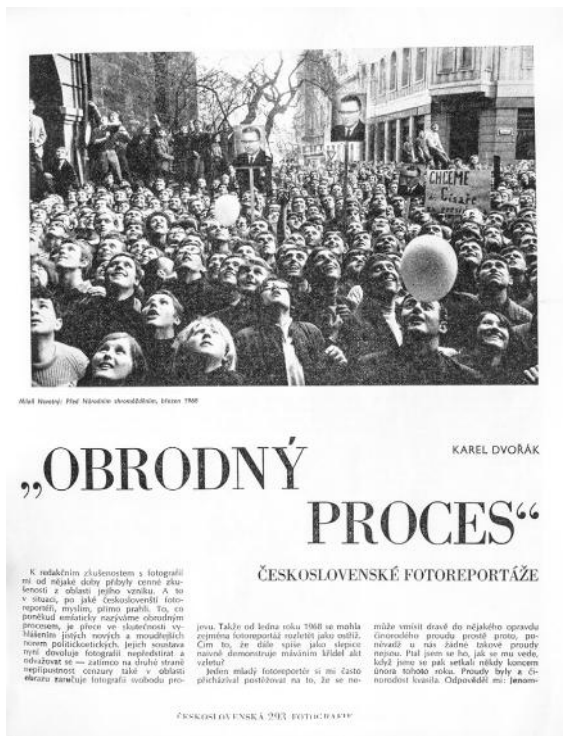
V roce 1967 pořádala redakce časopisu Československá fotografie výstavu pod názvem „Moje nejmilejší fotografie“. Právě Karel Dvořák k ní psal v dubnovém čísle téhož roku recenzi. Zamýšlí se nad daným tématem, prospěšností a posláním výstavy. Rozebírá konkrétní fotografie a přístup jejich autorů. Výstavy se účastnila např. Dagmar Hochová, Martin Martinček, Daniela Sýkorová, Eva Fuková a další.

Titulka k recenzi Karla Dvořáka o pražské výstavě Martina Martinčka

V roce 1969 publikoval fundovaný seriál Reportáž na objednávku. Kritickou studií zde obrazem i slovem rozebírá stav fotoreportáže v Československu. Z předních reportážních fotografů lze vidět snímky Daniely Sýkorové z vesnické taneční zábavy, Dagmar

Hochové, Antonína Bahenského fotografujícího reportáže z automobilových závodů o mistrovství světa v Monacu pro časopis Signál, Miloně Novotného, Hildy Diasové, Tarase Kuščynského, Pavla Diase a dalších.

Československá fotografie, srpen 1968

Československá fotografie, srpen 1968

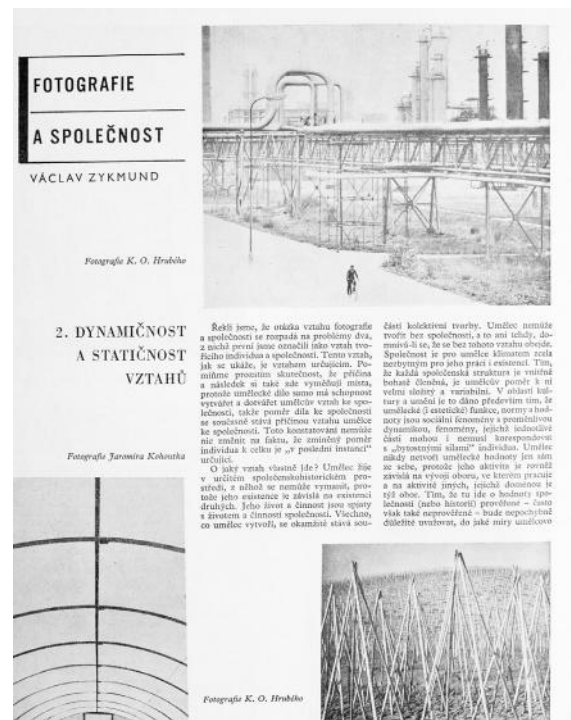
„Je vůbec otázka, jestli leckterý z těch snaživých dokumentátorů ‚tváře dneška‘ je vůbec schopen vyfotografovat vlastní babičku, aby to byla babička 20. století a nemusila mít tvář rozpolcenou okenním rámem nebo slepenou ze dvou levých půlek. Je těžké, ba je uměním, jen fotografovat...“ Pod článkem je podepsán jako „dvk“.

Vedl rovněž rubriku „Tvář Československé fotografie“, kde detailně rozebíral jednotlivé výrazné fotografie.

7.8 Václav Zymund

Důležitým kolegou Aleny Šourkové byl Václav Zymund. Ve své době významný teoretik a kritik výtvarného umění a fotografie a pedagog Univerzity Palackého v Olomouci. Malíř, fotograf a grafik, člen legendární skupiny Ra a jeden z nejoriginálnějších představitelů české fotografické avantgardy 30. a 40. let. Do roku 1950 byl sám výtvarně činný. Poté publikoval knihy, věnoval se teorii umění, vý-

V zářijovém čísle roku 1972 lze nalézt i jeho velmi kritické bilancování výstav v Československu. Velmi ostře se tam pouští do širokého spektra fotografií a porovnává je s živou fotografií, kterou například zastupují ženy jako Dagmar Hochová, Daniela Sýkorová a další. V posledním odstavci můžeme číst následující citaci: „Je vůbec otázka, jestli leckterý z těch snaživých dokumentátorů ‚tváře dneška‘ je vůbec schopen vyfotografovat vlastní babičku, aby to byla babička 20. století a nemusila mít tvář rozpolcenou okenním rámem nebo slepenou ze dvou levých půlek. Je těžké, ba

Československá fotografie, únor 1971

tvárnému umění. Po roce 1972 z politických důvodů musel přestat publikovat (mohl psát jen pod cizími jmény).

Byl autorem několika teoretických seriálů článků, například Fotografie a společnost. Psával v něm o funkci fotografie, nebo o umělci, díle a společnosti, či funkci uměleckého díla.

Jeho další seriál se jmenoval Úvahy o symbolu a znaku ve fotografii“.

Psával mnoho úvah o fotografii: o prostoru skutečném a prostoru fotografovaném, o náhodě ve fotografii. Zabýval se teorií fotografie, která z jeho pohledu nebyla nikterak rozvinutá. Přistupoval k ní systematicky, rozebíral problém od problému. Například uměleckost fotografie, tj. otázku, kdy se fotografie stává uměním a kdy jim přestává být. Jedním z klíčů pro toto pochopení viděl v oblasti symbolu a znaku.

7.9 Anna Fárová

Zajímavé medailonky fotografií přinášela fotografická a výtvarná teoretička a kurátorka Anna Fárová, vedoucí fotografické sbírky Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Věnovala se rubrice „Světová fotografie“. Představila např. Williama Kleina, Elliota Erwitta, Anderse Ekstroma a další. Informovala i o zahraničních výstavách a projektech.

Zajímavě psala rovněž rubriku „Ze sbírek fotografií Uměleckoprůmyslového muzea v Praze“.

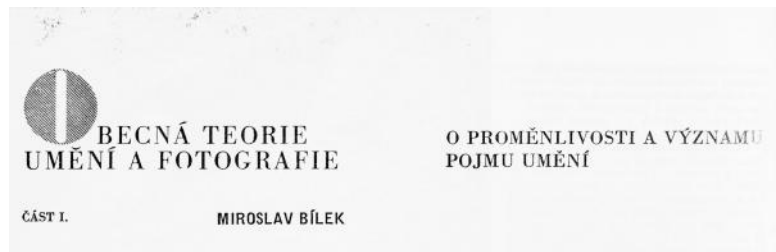

Československá fotografie, rok 1972

7.10 Miroslav Bílek

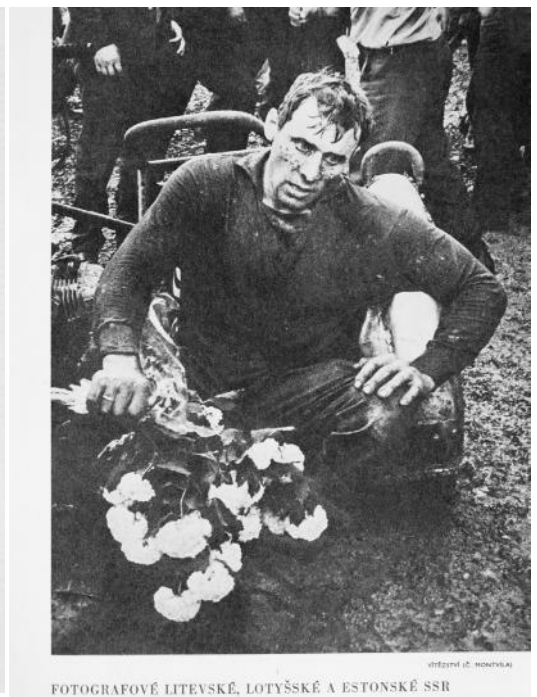
V roce 1970 se objevuje v Československé fotografii Miroslav Bílek. Autor několika seriálů.

Obecná teorie umění a fotografie byla napsána v roce 1970. Ve dvanácti úvahách rozebírá umění ve fotografii. Od proměnlivosti a významu pojmu umění, základní vymezení pojmu umění, komunikaci v umění, výraz umění, až po pokus rozlišení uměleckých fotografií. Dochází k závěru, že role umělecké fotografie je mnohem skromnější a nemůže se významem a hodnotou rovnat s výsledky jiných uměleckých oborů. Umělecká fotografie tápe a hledá vlastní řeč.

Československá fotografie, rok 1970

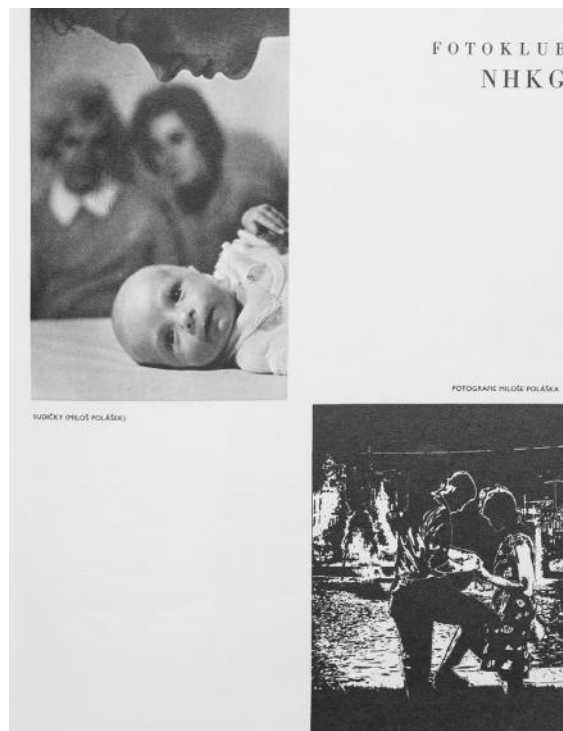
V roce 1971 publikoval seriál, který navazuje na stať Obecná teorie umění a fotografie. Jmenuje se Úvahy o sdělovací funkci umělecké fotografie. V úvahách se rozepisuje více do hloubky problematiky vybraných úseků. Zamýšlí se nad výtvarným jazykem a jeho poznáním, úvodem do jazyka fotografie, nad typizací a smyslem umělecké fotografie, nebo významem abstraktní symboliky. Dochází k tomu, že umění je jedním ze způsobů, jakým se člověk zmocňuje světa, jakým si ho uvědomuje, prožívá, přizpůsobuje a přetváří.

Československá fotografie, rok 1971

7.11 Šance pro fotografické skupiny

Mnoho prostoru měly také nejrůznější fotografické skupiny z celého Československa. I amatéři tak měli šanci představit v každém čísle své práce. Byl jim dán velký prostor několika dvou stran. Obrazová příloha fotografických skupin se většinou nacházela v polovině časopisu.

Československá fotografie, březen 1967

7.12 Technika

Ve druhé části každého vydání byl rozsáhlý prostor věnován nejrůznějším testům fotografické techniky, postupům, jak s ní zacházet, jak fotografovat a rozebíralo se zde mnoho dalších technických a odborných záležitostí. Stejně jako v dnešní době, i v té předešlé většina fotografií řešila techniku.

Mezi nejvíce publikované přispěvatele patřil Vladimír Rafaj a Ladislav Křivánek. Vladimír Rafaj psal velmi odborné seriály a články o technice fotografie. V seriálu *Začínáte fotografovat* barevně seznamuje čtenáře s předsudky vůči barevné fotografii. Pomocí jednotlivých kapitol vysvětluje její zákonitosti. Pravidelně psával rubriku *ČSF TESTY*. Čtenář se tak mohl dozvědět jak se pracuje s nejrůznějšími fotografickými přístroji.

Ladislav Křivánek byl autorem seriálu *Malá škola vyšší techniky*. Rozebíral zde expozici, zvětšování, světelné zdroje a další techniky vzniku a zpracování fotografie.

I sama Šourková samozřejmě psávala do *Československé fotografie*. Věnovala se hodně amatérské fotografii, kritice fotografií a často dělávala rozhovory. Zpovídala

Československá fotografie, říjen 1967

nejenom k výběru jejich celoživotního pracovního zaměření, ale aby zároveň poradili těm, kteří si při fotografování občas nedokáží poradit s určitou obtížnou tematikou. Vznikaly tak rozhovory s fotografy jako byli Vilém Heckel, Josef Pilman, Josef Ehm, Josef Prošek, Karol Kállay, Petr Zora, Václav Jirů, Václav Chochola, Dagmar Hochová a další.

Její texty se neobjevovali v jednotlivých číslech tak často, jako práce jejich kolegů. Hlavní práce byla udržet kvalitu časopisu Československá fotografie na co nejvyšší úrovni, obsah zkombinovat jak pro profesionály, tak amatéry, vše zvládnout manažersky, logisticky, oslovit a komunikovat se zajímavými autory. Šourková byla hlavní postava tohoto časopisu.

takové osobnosti, jako byli například Josef Sudek, Vilém Heckel a další.

V krátkých textech příležitostně psala sérii Mladá generace, kde představovala a dávala prostor prezentovat své fotografie mladým nadějným fotografům.

Rozhovory dělávala nejenom s takovými osobnostmi jako byli například Josef Sudek, Vilém Heckel a další, ale i například s galeriemi. Psávala i reportáže z mezinárodních výstav jako bylo např. EXPO 67 v Montrealu. Ze svých návštěv v SSSR psala o nejenom známých ruských fotografech a jejich výstavách.

Velmi oblíbený byl její seriál v roce 1969 pod názvem Jak se co dělá. Uveřejňovala zde rozhovory s fotografy, jejich práce byla zaměřena na některou z fotografických specializací. Zajímalo ji, co vedlo autory

Československá fotografie, říjen 1969

7.13 Ženy s kamerou

Na pražské Staroměstské radnici se v termínu od 10. 2. do 23. 4. roku 1972 konala celostátní výstava českých a slovenských fotografek – Ženy s kamerou. Výstavu uspořádala Galerie hlavního města Prahy. Komisařem výstavy byl fotograf Václav Jírů. Na tehdejší dobu byla typicky ženská výstava vzácností. Částečně to lze porovnat snad jen s výstavou „Ženy fotografují“, kterou v roce 1965 uspořádala Alena Šourková v rámci časopisu Vlasta. Pojetím a rozsahem

však jde o dvě zcela rozdílné kolekce. Vystaveno bylo kolem 400 fotografií od 62 autorek. Kromě Šourkové zde nechyběla jména jako Emila Medková, Marie Šechtlová, Milada Einhornová, Zuzana Mináčová, Alena Kadlecová, Margita Mancová,

Alena Šourková, Rukavice, 60. léta

Alena Šourková, Kočka, 60. léta

Jiřina Cibulková, Ol'ga Bleyová, Helena Baierlová a mnoho dalších výrazných fotografek tehdejší doby.

Tvorba Aleny Šourkové zde byla zastoupena několika fotografiemi v duchu „poezie všedního dne“. Několik snímků můžeme srovnat s některými surrealistickými autory jako jsou Emila Medková, Jiří Sever, nebo Karel Kašpařík. Šourková fotograficky zachytila úplně běžné situace, které by pravděpodobně obyčejný divák nezaregistroval.

Alena Šourková, Klečící, rok 1962

Alena Šourková, Popelnice, 60. léta

Emila Medková, Kopyta,
rok 1966

7.14 Mariana Černá

Důležitým člověkem v Československé fotografii a velkou přítelkyní Aleny Šourkové byla Mariana Černá, za svobodna Lišková.

Studovala žurnalistiku na Karlově univerzitě. V posledním ročníku na univerzitě jí (přes její maminku) Alena Šourková nabídla práci v redakci Československé fotografie. Okamžitě si padly do oka a jejich přátelství – nejenom pracovní – trvá až do dnešních dnů.

Při nástupu do redakce neměla Mariana Černá žádné pracovní zkušenosti. Právě Šourková ji vše naučila a pomohla jí získat praxi. Vedla ji, dle slov paní Černé, hodně citlivým a nenásilným způsobem. Později Černá pracovala v redakci Revue Fotografie pod vedením Daniely Mrázkové.

7.15 Pouliční fotografie

Pravděpodobně někdy v šedesátých letech se dostala Alena Šourková do Bruselu. Vytvořila zde soubor pouličních fotografií.

Brusel, 60. léta

7.16 Stále fotografující

I na šéfredaktorské pozici v Československé fotografii Alena Šourková stále fotografovala, ačkoli to již nebylo s takovým nasazením. Hodně se tematicky věnovala nejenom svým dětem.

Magdaléna, konec 50. let

Děti, konec 50. let

Děti, konec 50. let

Děti, konec 50. let

7.17 Josef Sudek

Speciální vyznání Josefu Sudkovi pod názvem „Kytička pro Josefa Sudka“ napsaly Eva Fuková, Alena Šourková, Dagmar Hochová a Daniela Sýkorová.

Když se dívám na jednu broušenou skleničku, kterou mám doma a v které se všechno tak pěkně láme, nebo když jdu v zimní mlze po vltavském nábřeží, vzpomenu si na pana Sudka. Pak taky když jdu po Újezdě a míjím jeden dům, v kterém je průjezd a dvůr, zahrádka a domek. Určitě to neví – a to ani o mně, ani o těch dalších a dalších, kteří si třeba také vzpomenu. Je-li však někomu sedmdesát let, je mu třeba takové věci říct. A to i tehdy, když se vydáváme v podezření ze sentimentality.

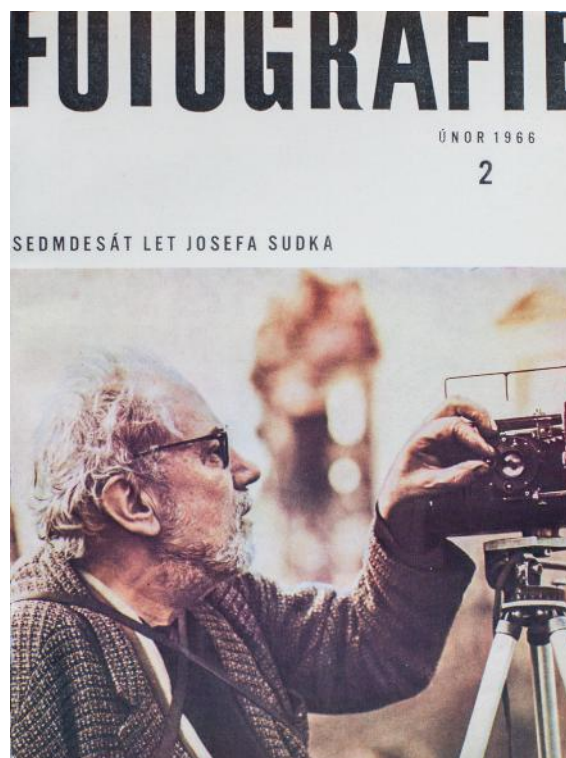
Dílo těch, kteří něco vytvářejí, si sice vykládáme z hledisek jejich zařazení v kulturním dění, jejich hledání a nacházení, jejich věčnosti a pomíjivosti. K autorovi si však vytváříme každý svůj osobní vztah, který je úplně jednoduchý, o kterém se nediskutuje a nepřemýšlí – ale prostě je. Pak není divu, že pro toho, kdo se v Praze narodil a prožil v ní a s ní tolik dní a let, se stává Josef Sudek a jeho fotografie pojmem a příslušenstvím tohoto města. A pak také tvůrcem knih, které se uchovávají v knihovně, i když jsou většinou špatně vytištěné.

Alena Šourková

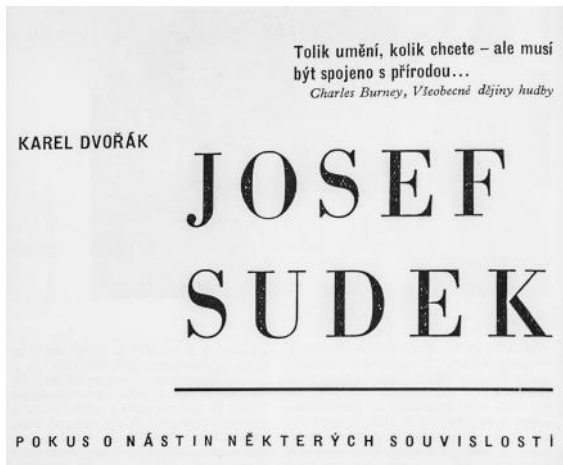
Československá fotografie, únor 1972.

Z fotografií Alena Šourková obdivovala nejvíce Josefa Sudka (sympatie byly vzájemné), nejvíce pro jeho svéráznost a vášeň k vážné hudbě. K jeho sedmdesátým narozeninám vydala Československá Fotografie v únoru roku 1966 speciální vydání, kdy se téměř celé číslo věnovala pouze jeho životu a tvorbě.

O Sudkově významu a postavení v Československé fotografii psal v tomto čísle Karel Dvořák.

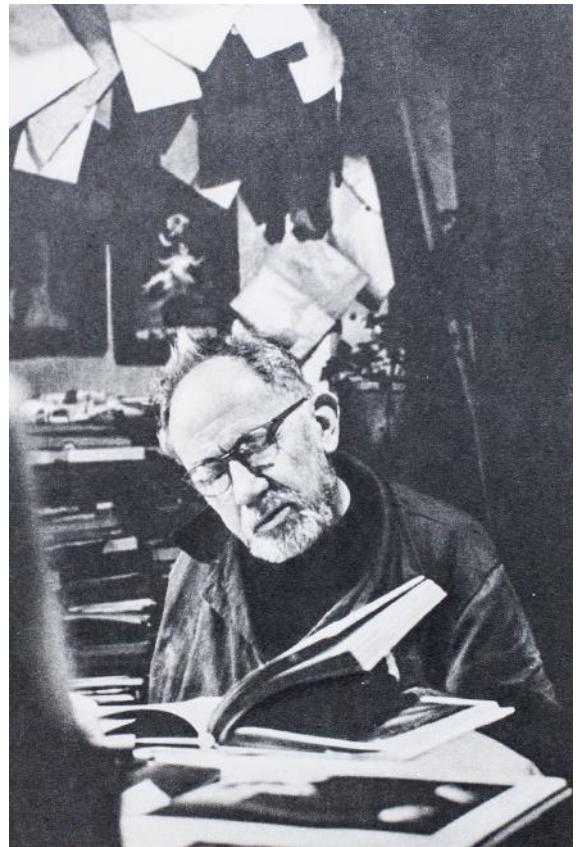

Československá fotografie, rok 1966

Československá fotografie, rok 1966

Josef Sudek doma – prosinec 1965 (Alena Šourková)

7.18 Osobnosti

Díky své práci se měla Alena Šourková možnost seznámit s mnoha známými osobnostmi. Ty poté příležitostně portrétovala. Byla mezi nimi například i Jana Brejchová, nebo Hana Bělohradská. Většinou se jednalo o fotografii v reportážním stylu.

Jana Brejchová a Tereza Brodská, rok 1968

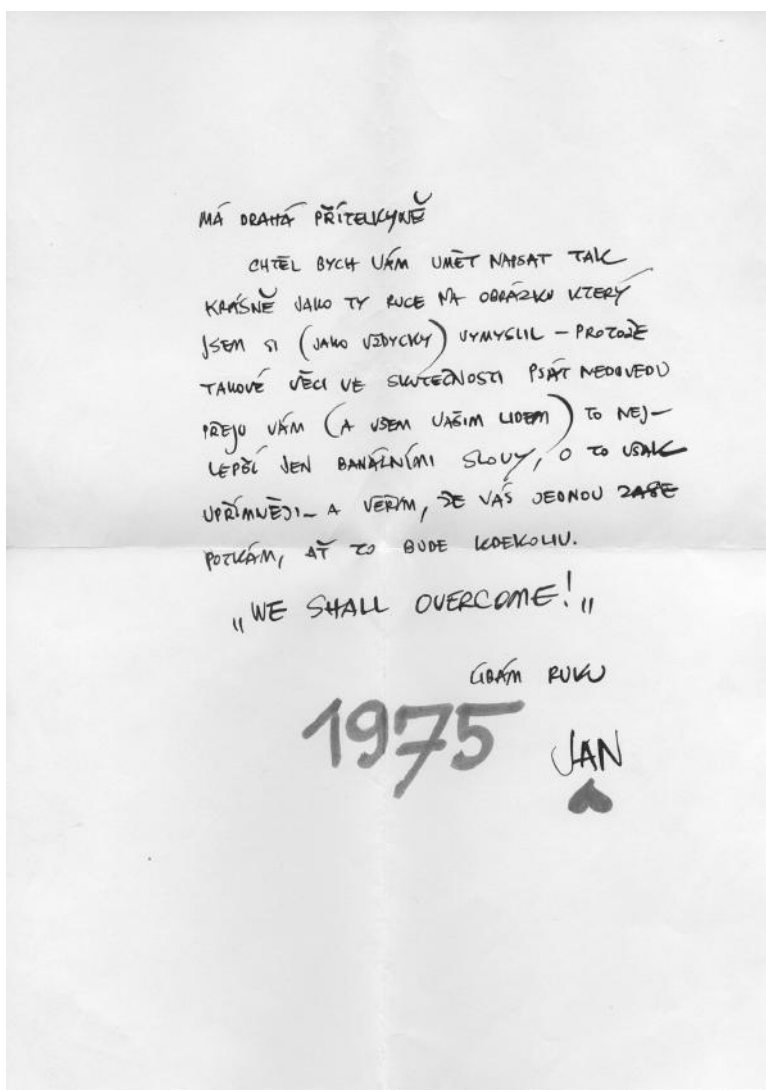
Hana Bělohradská, prozaička a překladatelka, 60. léta

7.19 Období „po“ Československé fotografii

V roce 1969 se Alena Šourková rozhodla dát se zprostit členství v KSČ. Dlouho si vše rozmýšlela a zvažovala. Následovalo přemlouvání a velký nátlak na ni i rodinu nejenom ze strany vedení Československé fotografie. Když už to vypadalo, že bude z práce vyhozena, pomohl jí její manžel. Dostal pracovní nabídku z Kuvajtu a ona sama mohla skončit.

Dopis, Jan Saudek, 1975

Po ukončení členství v KSČ získala tzv. výjimku pro práci v tisku, a proto mohla ještě do roku 1975 figurovat neoficiálně v Československé fotografii.

Od Jana Saudka, se kterým se osobně znala obdržela povzbuzující dopis. Ten jí tehdy napsal svým vlastním osobitým stylem.

8. Kuvajt (1975 – 1976)

Manžel Aleny Šourkové, v této době již renomovaný neurochirurg, dostal od ministerstva zdravotnictví nabídku odjet na dva roky pracovat do Kuvajtu a pomoci tam se založením úplně nové nemocnice. Zpočátku se to zdálo těžko uskutečnitelné. Dcera Lucie v té době studovala na vysoké škole a Magdaléna na střední škole. Nicméně opět pomohla maminka Aleny, která na dcery dohlédla a manžel mohl práci v Kuvajtu vzít.

Na první půlrok tam odjel sám. Poté za ním Alena přijela. Komunisté vyžadovali, aby lékaři měli manželky s sebou. V těch časech do zahraničí nechtěli nikoho pouštět, ale Kuvajt byl výjimka. Jeden z důvodů, proč je tam vysílali, byl ten že lékaři pak museli odvádět ze svého platu podstatnou část ve valutách Pro manžela Aleny Šourkové to bylo ale také profesně velmi zajímavé a lákavé. Alena tedy dala výpověď a téměř celé dva roky strávila s mužem v této zemi. Jak sama říká: „Poprvé v životě jsem dělala jen manželku.“ Jen děti jí chyběly. Vždy je mohla navštívit jen jedna dcera. Obě nedostaly nikdy povolení.

Aleně Šourkové prakticky vše v této zemi překvapovalo. Vzpomíná například na nepoměr mezi obrovskou negramotností většiny obyvatelstva oproti světoznámým architektům, kteří stavěli nejrůznější budovy.

V Kuvajtu ještě trochu fotografovala, ale již tam začínala mít menší problémy s očima. Za poslední roky fotografování byly její oči unavené. V 50. letech byly blesky velmi silné a nešetrné vůči očím. Proto už po návratu primárně nehledala povolání fotografky.

9. Nakladatelství Orbis (1976)

Po návratu z Kuvajtu bylo místo v Československé fotografii obsazené. Dostala nabídku z nakladatelství Orbis na pozici odpovědné redaktorky žánrových pohlednic. Jejím úkolem bylo vybírat pohlednice. Nebylo to dle jejích slov žádné velké umění, ale poklidná práce ano.

10. Revue fotografie (1976 – 1977)

V roce 1976 nakladatelství Orbis řídil Štěpán Engel. Jako Žid přežil válku a věděl, co je pronásledování. Byl to vzdělaný a inteligentní člověk. Zavolal si tehdy šéfredaktorku Revue fotografie Danielou Mrázkovou, aby Aleně Šourkové pomohl získat zajímavější práci. Daniela Mrázková ji jako redaktorku přijala ke konci roku 1976.

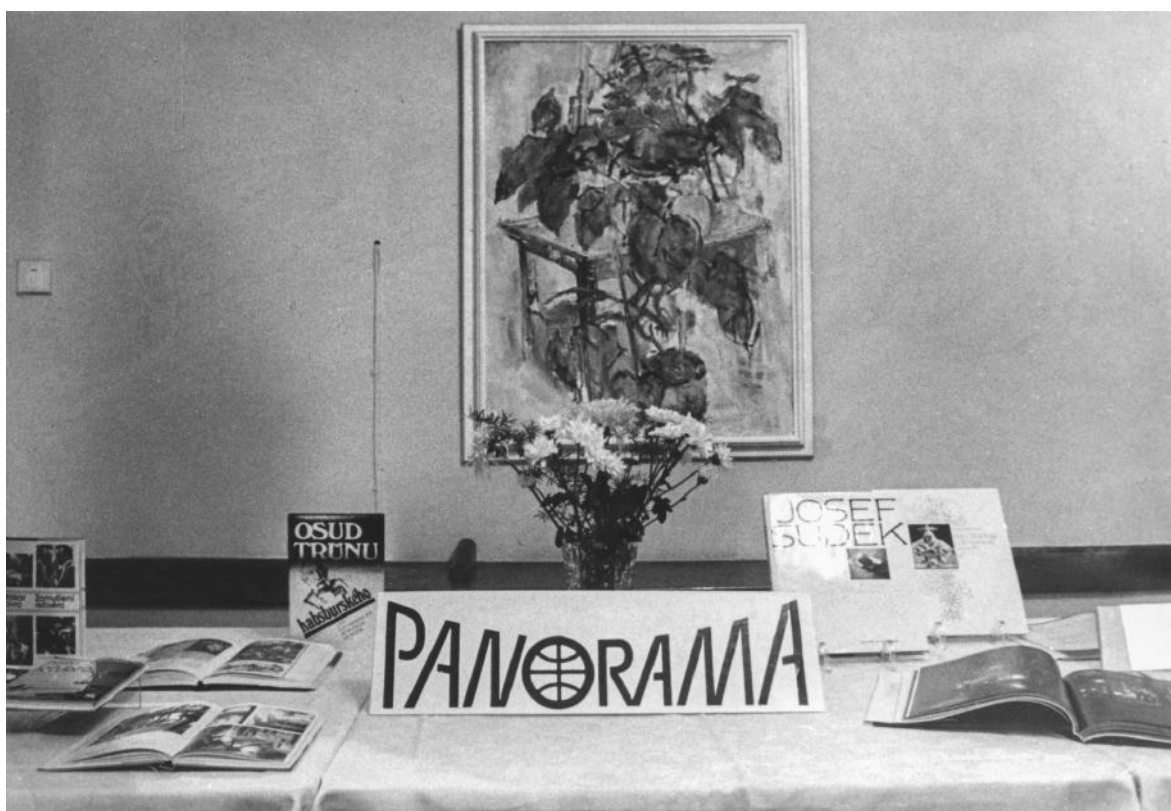
Daniela Mrázková a Alena Šourková se záhy spřátelily. Tehdy panovala v redakci Revue velmi přátelská a tvůrčí atmosféra. V dubnu roku 1977 ale došlo v souvislosti s „Chartou 77“ k proměně nakladatelství Orbis v tiskovou agenturu, jejímž úkolem byla ideologická propaganda československého komunistického režimu. Tisková agentura Orbis (TAO) vznikla k 1. 7. 1977. Z TAO se vyčlenilo nakladatelství a vydavatelství Panorama.

Ke konci roku 1977, po rozštěpu nakladatelství Orbis, Alenu Šourkovou při tehdejších čistkách vyhodil ředitel Vladimír Vipler. Jedním z hlavních důvodů byla i její polovina židovské krve, což bylo údajně nepřípustné. Spolu s ní dostali výpověď Mariana Černá, která měla sestru v západním Německu, Josef Váša a další. Celá tehdejší redakce Revue byla v roce 1978 rozmetána, až nakonec zůstala jen doručovatelka a redaktorka ruské verze. Poté dala výpověď i Daniela Mrázková.

11. Panorama (1978 – 1983)

Veškeré aktivity, které nesouvisely se zahraniční tiskovou propagandou, byly vyčleněny z tiskové agentury TAO a vzniklo nové nakladatelství a vydavatelství Panorama.

Sem po vyhazovu z Orbisu přešla Alena Šourková (a s ní i Mariana Černá). Pracovala zde jako samostatná odborná redaktorka redakce obrazových publikací.

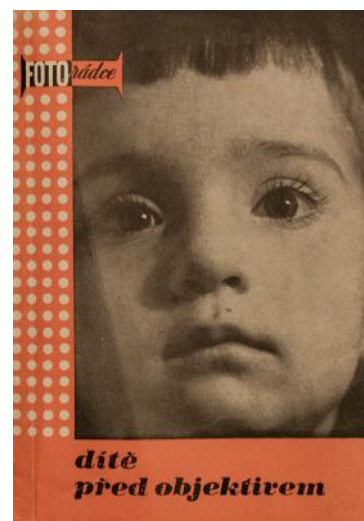

12. Knihy

Alena Šourková se spolupodílela na velkém množství knih. Svě vlastní knihy vydala tyto:

Dítě před objektivem – Fotorádce, svazek 6, Orbis, Praha 1959

Autorka odpovídá na to, jak to je vlastně s dětskou fotografií. Snaží se na konkrétních příkladech fotografickým amatérům ukázat, jak děti fotografovat. Kniha není klasickou učebnicí dětské fotografie. Rozebírá, čím se liší snímek dítěte od ostatních snímků, a vysvětluje, že i on má své zákonitosti.

O ženách a nejen pro ženy – Tučková Anna, Šourková Alena, Orbis, 1963

Až téměř propagandisticky a ideově zaměřený text na podporu ženy napsaný Annou Tučkovou vyvažují snímky vybrané Alenou Šourkovou.

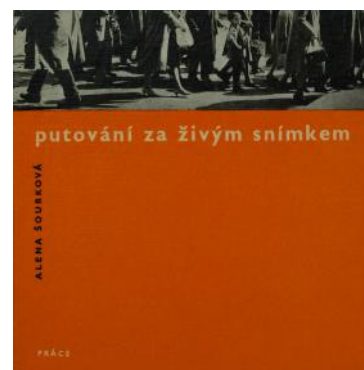

Putování za živým snímkem – Alena Šourková, Práce, Praha 1964

Na základě osobních zážitků popisuje autorka příběhy začínajícího fotografa amatéra. V knize s ním vede rozhovory o tom proč a jak fotografovat. Podle konkrétních zkušeností mu pomáhá na cestě za jeho cílem.

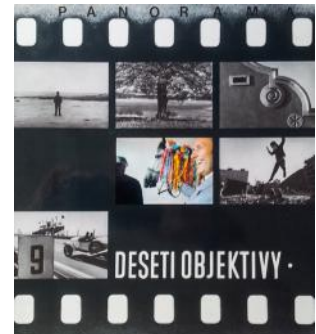
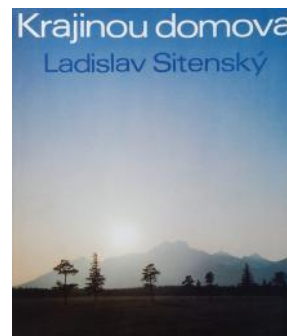
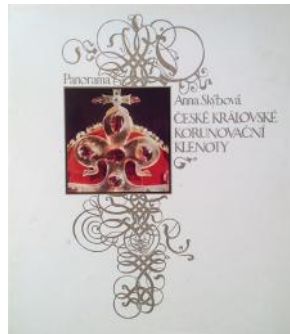
V průběhu knihy se jako autorka stále porovnává s touhou být částečně amatér a při fotografické práci mít více svobody např. ve volbě námětu.

„Kdybych nedělala fotografii jako své povolání, chtěla bych být amatérem. Snad se mi to jednou povede,“ napsala tehdy Alena Šourková.

Alena Šoruková se podílela na řadě fotografických publikací. Z větší části jako odpovědná redaktorka v době svého působení v nakladatelství Panorama. .

- **Souvenir z Československa**, Anna Tučková, Orbis, 1966
- **České korunovační klenoty**, Panorama, 1982
- **Deseti objektivy**, Panorama, 1983
- **Krajinou domova**, Ladislav Sitenský, Panorama, 1986

13. Ovlivnění Lidskou rodinou

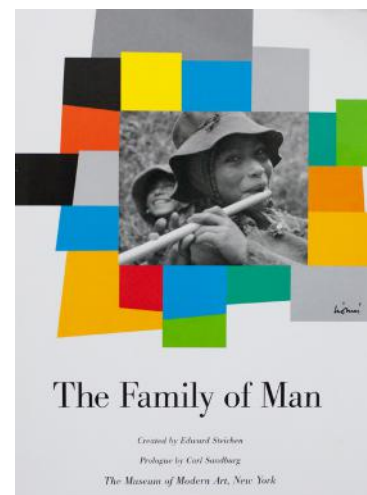
Zásadní vliv nejenom na Alenu Šourkovou měla práce Edwarda Steichena pod názvem *The Family of Man* (Lidská rodina).

Po všech útrapách a tragédiích druhé světové války se zde najednou objevilo něco pozitivního. Něco, co ukazovalo, že na celé planetě Zemi jsou vlastně všichni lidé stejní a tvoří jednu velkou rodinu. Jedním z hlavních poselství bylo, jak je důležitý mír po celém světě, zamyšlení se nad smyslem života a odpovědnosti všech lidí za společný osud.

Steichen vybíral z mnoha desítek tisíc fotografií. Nejenom od profesionálních, ale i amatérských fotografů z celého světa. Na projektu pracoval tři roky, než se dočkal premiéry roku 1955 v newyorském Muzeu moderního umění. V konečném výběru bylo 503 snímků od fotografů z 68 zemí. Výstavu vidělo více než 10 miliónů lidí.

Samotná výstava Lidské rodiny se nikdy do Československa nedostala. Byla uvedena v Sovětském svazu roku 1959. O výstavě psal v Československu např. Ludvík Souček. Kupodivu katalog Lidské rodiny nebyl zase tak velkou vzácností. Na poli fotografie bylo Československo otevřeno světu, což je svým způsobem zvláštní. Snímky se k nám dostávaly nejrůznějšími cestami. I v té nejhorší době nebyl problém dostávat fotografické materiály z dalších zemí. V 60. letech si Daniela Mrázková vyměňovala v rámci Revue fotografie fotografické časopisy s celým světem (Švýcarsko, Amerika, Francie...)

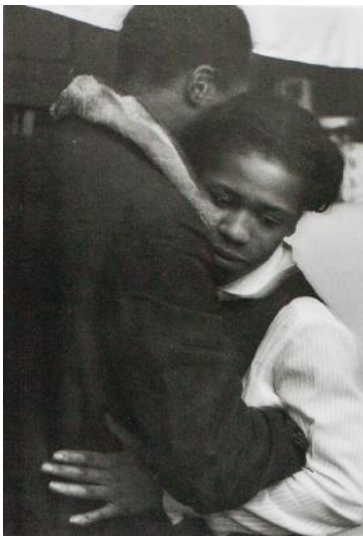
Fotografky Vlasty díky katalogu Lidské rodiny objevily humanistickou fotografii, která si všímala obyčejných věcí a bylo z ní vidět, jak jsou běžné radosti v životě člověka velice důležité. Říkaly si, že přesně tohle cítí, že „to je ono“. Ve fotografiích viděly spoustu poloh života. Obdivovaly, jak soubor drží jako celek. Chápaly důležitost toho, jak funguje rodina, bez které to prostě na světě nejde. Lidská rodina byla nejenom pro Alenu Šourkovou výzvou pro další fotografickou práci. Ovlivnila jak profesionály, tak amatérské fotografy.

Odstartovala nová éra humanistické fotografie.

Humanismus Lidské rodiny Šourkovou provázal po celý další život. Životní zkušenosti a pocity poznamenané myšlenkou humanistické fotografie promítala do své další novinářské práce, jíž poté dále ovlivňovala mnoho amatérských fotografů, kteří se s jejími snímky setkávali na stránkách časopisů v podobě lidské fotografie.

13.1 Vliv Lidské rodiny Aleny Šourkové

Roy De Carava –
The Family of Man

Alena Šourková – Milenci

Nat Farbman – The Family of Man

Alena Šourková – Gerlachov 1958

Francois Tuefferd – The Family of Man

Werner Bischof – The Family of Man

Alena Šourková

Alena Šourková – Děti 1952

Bill Brandt – The Family of Man

Alena Šourková - Děti

14. Soukromé projekty

Alena Šourková pracovala také na svých soukromých projektech. Z dosud objevených negativů lze vyčíst, že témata si vybírala hlavně ze svého okolí.

14.1 Milenci

14.2 Pohledy z okna domu

Často fotografovala z okna domu osoby kráčející po chodníku. Fotila je ze svého bytu na Vinohradské ulici v Praze, kde bydlí již od roku 1950. Soustředila se na osoby, které v určité denní dobu za chůze vrhaly dlouhé a výrazné stíny na chodník.

Kompozičně velmi podobné fotografie známe z děl řady avantgardních tvůrců jako jsou například Alexandr Rodčenko, László Moholy Nagy, Otto Umbehrr, Jaromír Funke a další.

Alexandr Rodčenko

László Moholy Nagy

Otto Umbehrr

14.3 Umělci a jejich rodiště

Alena Šourková fotografovala významné osobnosti v jejich rodištích.

František Hrubín - básník

Alexandr Rodčenko, Pionírka

V 50. letech bylo časté fotografování z podhledu. Alena Šourková pro to ale měla své vysvětlení. „To dělala dvouoká zrcadlovka, ta vás sama nutila takhle fotit. Nebyl za tím žádný trend, móda. Byla jsem malá, drobná žena a na všechny jsem se koukala zespodu.“

15. Závěr

Ve své práci jsem se snažil představit nejenom fotografickou činnost Aleny Šourkové, ale také dát důraz na její činnost redakční. Pokusil jsem se popsat okolnosti, které se staly v jejím životě mezníkem a formovaly její život. Ať už je to válečné dětství, které částečně strávila bez rodičů, nebo velmi náročný život v době komunismu.

Začal jsem objevovat její uschovaný, dosud neobjevený archív negativů a dlouhý čas se probíral záplavou jednotlivých filmových políček. Vzhledem k jejímu věku a téměř nulovému množství informací jsem započal téměř detektivní práci. Pátral jsem po jejím životě od samého dětství. Procházel jsem řadu informací, mnohdy protichůdných, a vše se snažil ověřovat z více stran.

Měl jsem to štěstí seznámit se s mnoha zajímavými lidmi z fotografického prostředí, kteří Alenu Šourkovou vždy celý život obklopovali.

Psaní této práce mi pomohlo si uvědomit, že člověk by měl při hodnocení života jiných vycházet vždy z doby minulé, ve které se žilo.

Jsem velmi rád, že jsem se věnoval práci o Aleně Šourkové. Při objevování jejího života a práce jsem si kladl otázku, proč ještě nebyla zpracována její monografie.

Mé velké přání je uspořádat autorce vlastní výstavu. Je až s podivem, že se to nikdy nestalo. Možná to bude tím, že se vždy obětovala pro druhé a snažila se jim pomáhat. Nebo rezignovala na svou kariéru ve prospěch druhých a věnovala se redakční činnosti.

V polovině této práce postihla Alenu Šourkovou nenadálá zdravotní událost. Přeji jí brzké uzdravení a za vše jí velice děkuji.

Seznam použité literatury

ČESKOSLOVENSKÁ FOTOGRAFIE, časopis, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974.

MRÁZKOVÁ, Daniela, REMEŠ, Vladimír, Cesty československé fotografie, Mladá fronta, 1989.

STEICHEN, Edward, The Family of Man, Museum of Modern Art.

ŠOURKOVÁ, Alena, Orbis, 1959.

ŠOURKOVÁ, Alena, TUČKOVÁ, Anna, O ženách a nejen pro ženy, 1963.

ŠOURKOVÁ, Alena, Putování za živým snímkem, Práce, 1964.

VLASTA, časopis, 1963, 1964, 1965.

Osobní rozhovory

Osobní rozhovory s Alenou Šourkovou, Praha, 2015, 2016

Osobní rozhovory s Magdalenou Bláhová, Praha, 2015, 2016

Osobní rozhovor s Danielou Sýkorovou, Praha 2015

Osobní rozhovor s Marianou Černou, Praha 2015

Osobní rozhovor s Danielou Mrázkovou, Praha 2016

Jmenný rejstřík

- Bahenský Antonín – 34
Baierlová Helena – 40
Baran Ludvík – 16
Bělohradská Hana – 45
Bílek Miroslav – 29, 37
Bischof Werner – 27, 55
Bláhová Magdalena – 3
Bleyová Ol'ga – 40
Bourke-Whiteová Margaret – 21, 22, 30
Rrandt Bill – 56
Breichová Jana – 45
Bresson Henri Cartier – 27
Brodská Tereza – 45
Capa Robert – 27
Carava De Roy – 54
Cibulková Jiřina – 40
Černá Mariana – 41, 49, 50
Dias Pavel – 34
Diasová Hilda – 34
Dvořák Karel – 29, 34, 44
Einhorn Erich – 12, 17
Einhornová Milada – 40
Ehm Josef – 3, 39
Ekstrom Anders – 36
Engel Štěpán – 49
Erwitt Elliot – 36
Fafek Emil – 7
Farbman Nat – 54
Fárová Anna – 29, 36
Feyfar Zdenko – 3

Funke Jaromír – 3, 58
Fuková Eva – 34, 44
Gagarin Alexejeviš Jurij – 13
Gottwald Klement – 8
Hájek Karel – 19
Hásek Jaroslav – 1
Hásek Miloš – 1
Hásková Alžběta – 1
Heckel Vilém – 17, 39
Hochová Dagmar – 3, 17, 18, 20, 34, 35, 39, 44
Holubová Věra – 12, 23
Hrubín František – 59
Hucek Miroslav – 12
Chalupníčkovi Věra a Miroslav – 4
Chochola Václav – 17, 18, 39
Ignatovičová E. A. - 21,
Istlerová Gerda – 2
Jírů Václav – 19, 27, 40
Kadlecová Alena – 40
Kašpařík Karel – 40
Kállay Karol – 39
Klein William – 36
Křivánek Ladislav – 38
Kuščynsky Taras – 34
Larsonová Lisa – 21
Lauschmann Ján – 29
Leflerová Helena – 23
Linhart Lubomír – 29
Macků Jiří – 29, 31
Mancová Margita – 40
Martinček Martin – 34
Medková Emila – 40

Mináčová Zuzana – 40
Mrázková Daniela – 41, 49, 53
Nagy László Moholy – 58
Nasirowska Zofie – 21
Nebor Leoš – 12
Novotný Miloň – 34
Petránek Jan – 23
Pilman Josef – 39
Prošek Josef – 3, 12
Pokorná Lucie – 3
Rafaj Vladimír – 38
Rodčenko Alexandr – 58, 59
Řezáč Jan – 29
Sanková Galina – 21
Saudek Jan – 46
Savinovová Irina – 21
Sever Jiří – 40
Sitenský Ladislav – 17, 52
Souček Ludvík – 16, 53
Spousta Jaroslav – 27
Stefan Oldřich – 4
Steichen Edward – 53
Sudek Josef – 39, 44, 45
Sviridovová Nina – 21
Sýkorová Daniela – 16, 17, 25, 34, 35, 44
Šechtlová Marie – 40
Šmok Ján – 16, 29
Šourek Karel – 3
Šourková Alena – 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28,
29, 31, 35, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60
Šourková Lucie, Magdaléna – 8,

Tausk Petr – 29, 33
Těreškovová Valentina – 22
Tučková Anna – 51, 52
Tuefferd Francois – 55
Umbehr Otto – 58
Váša Josef – 49
Vipler Vladimír – 49
Zajoncová Zdena – 23
Zimová Zdenka – 23
Zora Petr – 39
Zykmund Václav – 29, 35